

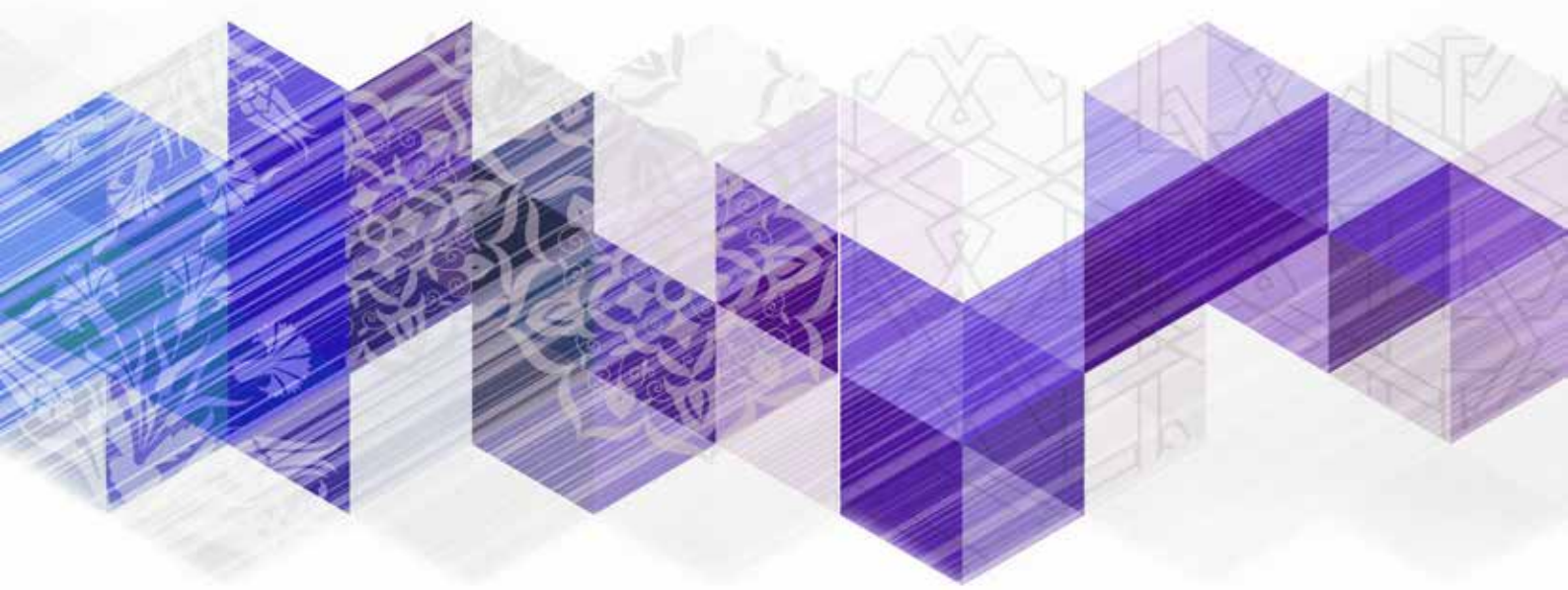

T.C. MİLLÎ EĞİTİM
BAKANLIĞI

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

Öğretim Programları Okuryazarlığı
Öğretmen Kılavuz Kitabı:

Temel Eğitimden Ortaöğretime Örneklerle

6. MODÜL
Farklılaştırma

2024
ANKARA

HAZIRLAYANLAR

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Halil İbrahim TOPÇU

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Bilgen KERKEZ

EDİTÖR

Bilgen KERKEZ

YAZARLAR

Doç. Dr. Mahmut ÇİTİL

Arş. Gör. İrem AKÇAYIR

DİL UZMANLARI

Deniz ÇITAK

Hakan GÜVENÇ

GÖRSEL TASARIM UZMANI

Hamdiye Nida YÜCESOY

ISBN: 978-975-11-8164-0

Her hakkı saklıdır ve Milli Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

© MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, 2024

İÇİNDEKİLER

6.1. FARKLILAŞTIRMA NEDİR?	4
6.2. FARKLILAŞTIRMANIN ÖĞELERİ	6
6.2.1. Farklılaştırma Sürecinde Sınıfta Karşılaşılabilecek Öğrenme Farklılıkları	7
6.2.2. Farklılaştırma Yapılabilecek Program Öğeleri:	7
6.2.3. Farklılaştırılmış Öğretimin Temel İlkeleri ve Özellikleri	8
6.2.4. Farklılaştırılmış Sınıf İklimi Oluşturma	10
6.3. FARKLILAŞTIRMA NASIL YAPILIR?	13
6.3.1. Farklılaştırmanın Planlanması	13
6.3.2. İçerik Farklılaştırma	21
6.3.2.1. Hazır Bulunuşluğa Göre İçeriği Farklılaştırma	22
6.3.2.2. İlgiye Göre İçeriği Farklılaştırma	22
6.3.2.3. Öğrenme Profiline Göre İçeriği Farklılaştırma	22
6.3.3. Süreç Farklılaştırma	22
6.3.4. Ürün Farklılaştırma	27
6.4. TÜRKİYE MAARİF MODELİNE GÖRE FARKLILAŞTIRMA	30
6.4.1. Zenginleştirme	30
6.4.1.1. İçeriğe Dayalı Zenginleştirme	32
6.4.1.2. Sürece Dayalı Zenginleştirme	32
6.4.1.3. Ürüne Dayalı Zenginleştirme	33
6.4.2. Destekleme	33
6.4.2.1. Desteklenmeye İhtiyacı Olan Öğrenciler	33
6.4.2.2. Desteklenmeye İhtiyacı Olan Öğrencilere Yönelik Stratejiler	34
6.4.2.3. Desteklenmeye için Stratejiler	36
6.4.3. Öğrenme için Evrensel Tasarım İlkeleri	36
6.4.4. Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinden Farklılaştırma Örnekleri	39

6.1. FARKLILAŞTIRMA

Günümüzün değişen ihtiyaçları ve güncel gelişmeler ışığında, eğitim alanında da yeni yaklaşımlar önem kazanmıştır. Yaklaşık bir asırlık geçmişe sahip olan geleneksel eğitim yaklaşımı, özellikle gelişmiş toplumlarda yerini modern yaklaşımlara bırakmaktadır. 20. yüzyılın sonlarına doğru gündeme gelen kapsayıcı eğitim yaklaşımı, oldukça geniş bir kabul görmüştür. Kapsayıcı eğitim diğer bir deyişle bütünleştirme, hem okul hem de sınıf pratiği olarak farklılaştırılmış öğretim yöntemlerini ön plana çıkarmaktadır.

Farklılaştırılmış öğretim ya da öğrenme; farklı yeteneklere, ilgilere ve hazır bulunuşluk düzeyine sahip öğrencilere yönelik geliştirilmiş öğretim yaklaşımıdır. Geleneksel yaklaşımda öğrenciler seviyeleri benzer kabul edilerek öğretim süreçleri ortalamaya göre düzenlenir. Ortalamanın altında veya üstünde olan öğrencilerin de bu genel eğitim sürecine uyması beklenir. Oysa mevcut sınıf ortamlarında aynı yaş ve sınıf düzeyinde de olsa öğrencilerin farklı hazır bulunuşluk, ilgi, yetenek ve öğrenme profillerine sahip olduğu genel bir kabul olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kapsayıcı eğitim yaklaşımının pratiği olarak "farklılaştırılmış öğretim", öğrenci farklılıklarını kabul eden ve öğretimsel düzenlemeleri buna göre yapan bir anlayışa sahiptir. Bu durum, "Tek beden herkese uymaz." sloganı ile özdeşleştirilmiştir. Öğretmenler, öğrencilerin farklı ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve öğrencileri tanımak için her türlü çabayı göstermelidir. Öğretmenler, sınıflarındaki her bir çocuğun güçlü yönlerini ve benzersizliğini ortaya çıkarabilmek için öğrencileri hakkında bilgi sahibi olmalıdır. İnsan beyni üzerine yapılan araştırmalar öğrencilerin farklı olduğunu, farklı öğrendiklerini, farklı beğenilere, tercihlere ve ihtiyaçlara sahip olduklarını göstermektedir. Öğrenciler; boyları, bedenleri, şekilleri, saç ve göz renkleri, geçmişleri ve deneyimleri bakımından birbirlerinden farklıdır. Bu nedenle "Tek beden herkese uymaz." benzetmesi anlam kazanmaktadır.

Farklılaştırılmış öğretim; bir dizi araç değil her öğrencinin kendine özgü ihtiyaçlarına ulaşabilmesi için öğretmenin benimsediği bir felsefedir. Farklılaştırılmış bir sınıf, öğretmenin bu ihtiyaçlara yanıt verdiği bir sınıftır. Farklılaştırılmış öğretim, hedeflenen standartlara başarılı bir şekilde ulaşmak için çeşitli seçenekler sunar. Öğrencileri buldukları yerde karşılar ve başarıya ulaşmaları için onları zorlayıcı ve bireysel farklılıklarına uygun seçeneklerle destekler. Farklılaştırılmış öğretme ve öğrenme; farklı yetenek, ilgi ve ihtiyaca sahip öğrencilerin çok kademeli, çok yönlü program ve öğretim yaklaşımlarını sunmak üzere düzenlenen sınıflarda başarılı olabileceğini savunur.

Tablo 1: Sınıfların Karşılaştırılması

Geleneksel Sınıflar	Farklılaştırılmış Sınıflar
Öğrenci farklılıkları maskelenir ya da sorun yaşandığı zaman dikkate alınır.	Öğrenci farklılıkları, planlamanın temeli olarak görülür.
Değerlendirme, çoğunlukla öğretimin sonunda öğretilenleri kimin öğrendiğini anlamak için kullanılır.	Değerlendirme sürekli ve tanısalıdır. Amaç, öğretimin öğrencilerin gereksinimlerine nasıl daha iyi yanıt vereceğini anlamaktır.
Tek yönlü bir zekâ anlayışı vardır.	Farklı zekâ türlerine odaklanılır.
Mükemmelliğin tek bir tanımı vardır.	Mükemmellik, geniş bir ölçekte bireyin başlangıç noktasından geldiği konuma göre tanımlanır.

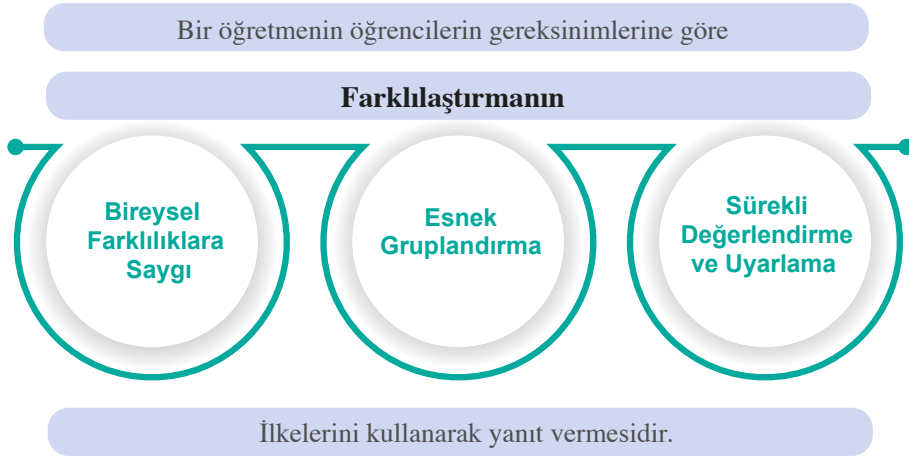
Öğrencilerin ilgi alanları nadiren hesaba katılır.	Öğrenciler, genellikle ilgi alanlarına göre tercihler yapmaya yönlendirilir.
Öğrenme profiliyle ilgili pek fazla seçenek göz önünde bulundurulmaz.	Farklı öğrenme profilleri için birçok seçenek vardır.
Toplu sınıf öğretimi hâkimdir.	Tek tip ders anlatma düzeniyle sınırlı kalınmaz.
Öğretim süreci, konu metinlerini ve programı takip eder.	Öğretimi öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri, ilgi alanları ve öğrenme profilleri şekillendirir.
Bilgilerin ve becerilerin bağlam dışı öğrenilmesi, öğrenmenin merkezinde yer alır.	Temel kavrayışları ve ilkeleri anlamada ana becerilerin kullanılması, öğrenmenin merkezinde yer alır.
Tipik olarak tek seçenekli ev ödevleri verilir.	Genellikle çok seçenekli ev ödevlerine başvurulur.
Zaman kullanımı esnek değildir.	Zaman, öğrencilerin gereksinimlerine göre esnek bir biçimde kullanılır.
Tek bir konu metni derse hâkimdir.	Çok sayıda malzeme hazırda bulunur.
Olaylar ve fikirler için tek bir yorum aranabilir.	Her zaman fikirler ve olaylarla ilgili çok sayıda bakış açısı aranır.
Öğrenci davranışını öğretmen yönlendirir.	Öğretmen, öğrencilerinin kendi kendilerine öğrenme becerilerini geliştirmeyi amaçlar.
Sorunları öğretmen çözer.	Öğrenciler, arkadaşlarının ve öğretmenin sorunları çözmesine yardımcı olur.
Öğretmen not verirken tüm sınıfa yönelik standartlar oluşturur.	Öğrenciler, hem sınıf hedeflerini hem de bireysel hedefleri belirlemede öğretmene yardımcı olur.
Genellikle tek bir değerlendirme biçimi kullanılır.	Öğrencilerin değerlendirilmesinde çok sayıda yöntemden yararlanılır.

Günümüz sınıflarının artan heterojenliği; çeşitli yetenek, ilgi alanı ve ihtiyaçlara sahip tüm öğrencilerin ilgi ve saygı gördüğü öğrenme fırsatlarına sahip olabilmeleri için okul personelinin program ve öğretim yaklaşımlarını genişletmesini gerektirmektedir. Farklılaştırma, *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*'nde bir felsefe ve uygulama olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle kılavuzumuzda farklılaştırmanın öğeleri, temel ilkeleri, farklılaştırılmış bir sınıf iklimi oluşturma, içerik, süreç ve ürün farklılaştırma ve Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne göre farklılaştırma yolları gibi kavramlar açıklanmıştır.

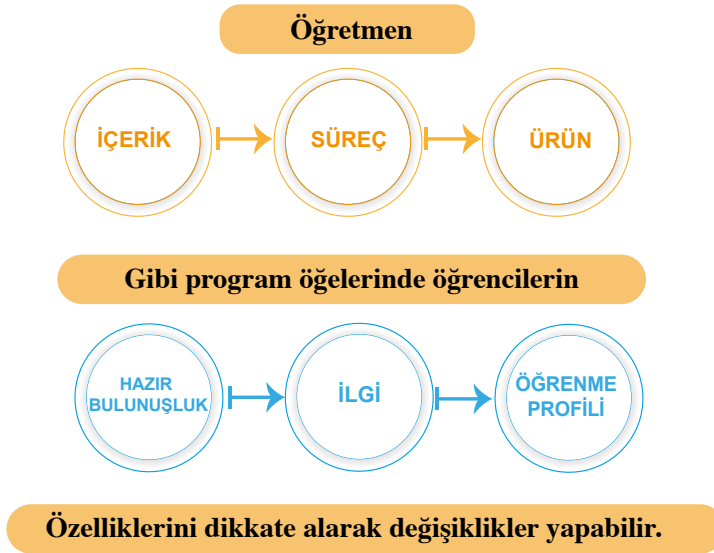

6.2. Farklılaştırmanın Öğeleri

Farklılaştırmada içerik, süreç ve ürün gibi temel program öğelerinde öğrencilerin *hazır bulunuşluk*, *ilgi* ve *öğrenme profillerine* göre değişiklik yapılır. Öğretmenler; farklılaştırılmış bir sınıfta öğrencileri benzersiz kılan farklılıkları, birini diğerinden daha iyi ya da daha az olarak ayırmak için değil her öğrenciye etkili bir şekilde uyan öğretim hedefleri oluşturmak için algılar. Farklılaştırılmış öğretim, sınıftaki öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyelerine uyacak şekilde tasarlanır. Öğretmenler, öğretimin hızını ve seviyesini ayarlar. Öğrenme ürünlerini öğrencilerin en iyi öğrenme yollarını yansıtacak şekilde değiştirerek öğretimi öğrencilerin ihtiyaçlarına göre özelleştirir. Farklılaştırılmış öğretim, çocukların farklı öğrendiği gerçeğini kabul eder ve buna göre hareket eder. Bu, öğretimsel olarak yapılması gereken doğru şeyi yapmaktır.

Biği Görseli: Öğretimin Farklılaştırılması

Biği Görseli: Farklılaştırma uygulamalarına yönelik bilgi görseli

Bireysel farklılıklara saygı; öğrencinin güçlü ve zayıf yönlerini öğretmenin fark etmesi ve öğrenciyi olduğu gibi kabul etmesi, normalin dışına çıkan üstün veya eksik özelliklerine saygı duymasındır. Öğretmen ancak saygı duyarsa öğrencinin özelliklerine göre ekstra planlamalar yapabilir. Esnek gruplama; öğretmenin sınıfta oluşturacağı öğrenci gruplarını sürekli olarak yenilemesi, güncellemesi ve dersin hedefine veya öğrencinin niteliğine göre bulunacağı grupları sürekli değiştirebilmesidir. Örneğin matematik dersinde zorlanan bir öğrenci grup çalışmalarında başlangıçta temel düzey sorularla desteklenen bir grupta yer alırken Türkçe dersinde en ağır makaleleri okuyan grupta yer alabilir. Tüm öğrencileri sürekli gözlemleyen öğretmen, öğrencinin

matematikteki gelişimini de takip etmelidir. Öğrencinin ihtiyacına göre başarı seviyesi arttığında onu zor görevler verdiği gruba dâhil edebilmelidir. Bunun için de öğretmenin tüm öğrencileri ve öğretim sürecini sürekli değerlendirmesi ve her değişim için yeniden uyarlamalar yapabilmesi gerekir ki sürekli değerlendirme ve uyarlama, farklılaştırmanın 3. ilkesidir.

Öğretmen farklılaştırmayı çeşitli öğretim ve sınıf yönetimi stratejilerini kullanarak yapar.

Farklılaştırma, bir sınıftaki çeşitli öğrenme farklılıklarına uygun şekilde yanıt vermeye çalışır. Öğretmen, farklılaştırmayı çeşitli öğretim ve sınıf yönetimi stratejilerini kullanarak yapabilir. Hazır bulunuşluk, öğrenme profili ve ilgi, öğrencilerin öğrenen olarak nasıl değiştiğini anlama ihtiyacımızı vurgulamak için kullanılmaktadır.

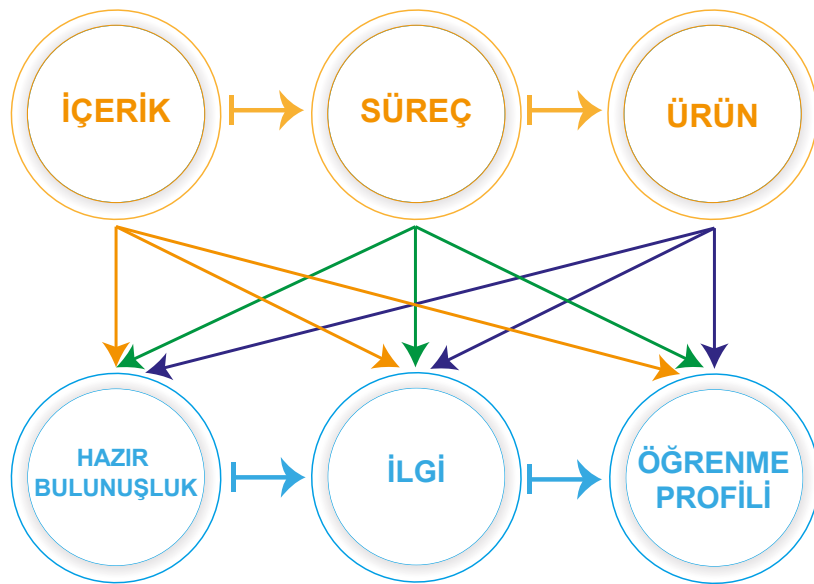
6.2.1. Farklılaştırma Sürecinde Sınıfta Karşılaşılabilecek Öğrenme Farklılıkları:

- **Hazır bulunuşluk;** öğrencilerin öğrenme deneyiminin başlangıcında sergiledikleri bilgi, kavram ve becerilerdir. Hazır bulunuşluk, bir öğrencinin bilgi ya da beceriyi kazanma sürecinin başındaki düzeyidir.
- **İlgi alanları;** öğrencilerin kişisel olarak ilgilendikleri konular, sorunlar ve süreçlerdir. İlgi dendiğinde bir öğrencinin belirli bir konuya ya da beceriye yönelik geliştirdiği yakınlık, merak ya da tutku anlaşılır.
- **Öğrenme profili,** öğrencilerin duyguları, kültürleri, modalite tercihleri ve öğrenmeyi etkileyen zekâlarının birleşimidir. Öğrenme profili, bize sunulan bilgileri nasıl öğrendiğimizi gösterir.

6.2.2. Farklılaştırma Yapılabilecek Program Öğeleri:

- **İçerik,** öğretmenin öğrencilerine öğretmek istediği bilgiler ve bunu gerçekleştirmek için kullandığı malzeme ve mekanizmalardır.
- **Süreç,** öğrencilerin temel bilgi ve fikirleri anlamak için ana becerileri kullanmalarını sağlamak amacıyla tasarlanmış etkinlikler anlamına gelir.
- **Ürün,** öğrencilerin öğrendiklerini sergiledikleri ve öğrenirken kullandıkları araçların tümüne verilen addır.

Yukarıda sırasıyla açıklanan program öğeleri ve öğrenme farklılıkları "farklılaştırma öğeleri" olarak adlandırılır.

İnfografik: Farklılaştırılma Öğeleri

Farklılaştırılmış öğretim, harika bir öğretimi ve birçok harika öğretmenin yapmayı arzuladığı şeyi temsil eder. Öğretmenler, öğretimi farklılaştırmak isterler çünkü öğrencilerin en iyi olmalarını sağlamak için en iyi olanı yapmak isterler. Her öğrencinin özelliklerini dikkate alarak öğretimi farklılaştırabilen öğretmenler harika bir öğretime de zemin oluşturmuş olurlar. Özetle farklılaştırmanın öğelerini; öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyi, öğrenme profili ve ilgi alanları ile içerik, süreç ve ürün oluşturur.

6.2.3. Farklılaştırılmış Öğretimin Temel İlkeleri ve Özellikleri

Farklılaştırılmış öğretimin temel ilkeleri ve özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Öğretmenler, farklılaştırılmış sınıflarda program konularının başından değil öğrencilerin bulunduğu yerden başlar. Hiç kimse bir alana dair tüm bilgileri öğrenemez.
- Öğretmenler, öğrencilerin birbirinden önemli bir biçimde ayrıldığı gerçeğini kabul eder ve bunu temel alarak ilerler.
- Öğretmen; öğrencinin hatırlamasını, anlamasını ve yapabilmesini istediği şeyleri açıkça belirtmelidir.
- Öğrencilerin farklı ilgi alanlarına hitap edilir.
- Farklılaştırılmış sınıfta öğretmen, öğrencilerin temel gereksinimlerinin farkındadır. Bu yüzden bireysel farklılıkları göznetmelidir.
- Ders anlatma hızı ve zorluk dereceleri çeşitlendirilir.
- Her konunun temel kavramları, ilkeleri ve becerileri belirlenmelidir.
- Farklılaştırılmış bir sınıfta öğretmen, her öğrencinin gelişim ve ilerleme sürecinde diğer öğrencilerle değil kendisiyle yarışmasını sağlar.
- Öğrencilere özel yöntemler sunar.
- Her öğrencinin öğrenme profilinin farklı olduğunu bilir.
- Öğretmen, zamanı esnek bir biçimde kullanır.
- Öğretmen; içerikte, süreçte ve üründe değişiklikler yapar.
- Hiçbir zaman öğrencileri belirli bir kalıba sığdırmaya çalışmaz, onlarla iş birliği yapar.
- Bütün öğrencilerin edinmesi gereken belirli temel konular ve beceriler vardır. Bazı öğrenciler bunları öğrenmek için tekrara gereksinim duyarken bazıları çabuk öğrenir.
- Öğretmen, her öğrenciye en uygun öğrenme seçeneğini sunmalıdır. Örneğin bir öykü okunduğu zaman öğrenciler öyküden anladıklarını şarkı söylemek, dans etmek, resim çizmek, yazara mektup yazmak gibi farklı şekillerde göstermek isteyebilir.
- Öğretmenler, her öğrencinin ayrı bir birey olduğunun bilincindedir.
- Öğretmen ve öğrenciler öğrenmede iş birliği yapar.
- Bütün öğrenciler, bireysel farklılıklarına göre çalışmalar yapar.
- Öğretmen ve öğrenciler esnek bir ortamda beraber çalışır.
- Farklılaştırılmış bir sınıf oluşturmanın tek bir yolu yoktur.

Tablo 2: Farklaştırılmanın Unsurları

Farklaştırılmış öğretim şunları içerir:	Farklaştırılmış öğretim nedir?	Farklaştırılmış öğretim ne değildir?
Öğrenci farklılıkları	Öğretimsel kararları belirlemek için öğrencilerin hazır bulunuşlukları analiz edilir.	Öğrenciler etiketlenir.
Öğretimsel gruplamalar	Öğretim hedeflerine göre ve öğrencilerin ihtiyaçlarına yanıt olarak öğrenciler esnek bir şekilde gruplandırılır.	Öncelikli olarak tüm sınıfa eğitim verilir.
Materyaller ve metinler	Birden fazla seviyede ve türde öğrenme materyali sunulur.	Sınıf düzeyinde ağırlıklı olarak tek bir metin kullanılır.
Öğrenme ödevleri	Öğrenmenin etkili yollarını sunmak için öğrenme deneyimleri farklılaştırılır.	Genel olarak tüm öğrencilerin tamamlaması için aynı öğrenme görevi verilir.
Öğrencilerin ilgi alanları	Öğrenme motivasyonlarını artırmak ve bireysel potansiyeli en üst düzeye çıkarmak için öğrencilerin ilgi alanları sürece dâhil edilir.	Program önceden belirlendiği için ilgi alanları daha az değerlendirilir.
Ölçme ve değerlendirme	Öğretim kararlarına rehberlik etmek ve öğrencilerin öğrenme hedeflerine odaklanmak için öğrenci çok yönlü ve sürekli değerlendirilir.	Ağırlıklı olarak not defterinde notlar veya testlerde puanlar üretmek için değerlendirmeler yapılır.
Mükemmellik	Öğrencilerin kişisel başarıları ve eğitimlerine başladıkları noktadaki seviyelerine göre bireysel gelişimlerini yansıtır.	En yüksek notlara ve başarılarına sahip öğrenciler belirlenir.
Standartlar	Farklaştırılmış öğretim standartları programla bütünleştirilerek verilir.	Standartlar, ayrı öğrenme bileşenleri olarak öğretilir.
Öğretmenlerin rolleri	Öğretmenlerin öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırması ve onlara koçluk yapması sağlanır. Tüm öğrencilerin öğrenmede başarılı olması için yollar aramak üzere öğretimi özelleştirir.	Program yalnızca metinlerde tasarlandığı şekilde sunularak doğrudan öğretim sağlanır.
Öğrencilerin rolleri	Öğrencilerin öğrenmeye, üretmeye ve kendi öğrenmelerini değerlendirmeye aktif olarak katılmaları sağlanır.	Öğrencilerin özelliklerine bakılmaksızın sınıf düzeyindeki programa dâhil edilmek üzere tasarlanmış öğrenme görevlerini itaatkar bir şekilde tamamlamaları beklenir.

6.2.4. Farklılaştırılmış Sınıf İklimi Oluşturma

Öğrencileri risk almaya teşvik eden, tüm öğrencilere benzersiz güçlü yönleri ve ihtiyaçları açısından değer veren, kişisel olarak ellerinden gelenin en iyisini yapma çabasındaki öğrencileri destekleyen ve öğrencilerin birbirleriyle bağlantı kurmalarına yardımcı olan bir sınıf iklimi oluşturulmalı ve sürdürülmelidir. Farklılaştırılmış bir sınıf; her öğrencinin farklı ihtiyaçlara, yeteneklere ve deneyimlere sahip olduğunu ve her öğrencinin doğru öğrenme koşulları sağlandığında başarılı bir öğrenci olabileceğini kabul eden sınıftır. Farklılaştırılmış bir sınıfta doğal olarak öğretmen ve öğrencilerin rolleri de değişir.

Öğretmenin rolü; öğrencilerin ihtiyaç duyduğu program yönünün "büyük resmini" elinde tutmak, öğrencilerin öğrenimlerini gerçekleştirebilecekleri çeşitli öğrenme fırsatlarını yapılandırmak hâline gelir. Öğretmen, bilginin sahibi değil bilgiye ulaşmanın kolaylaştırıcısıdır.

Bazı öğretmenler, o ders yılında çok fazla konuyu öğretmeleri gerektiğini düşünürler ve farklılaştırma yapmaktan kaçınırlar. Öğrencilerden beklentileri düşük olan ya da öğrencileri sınıf düzeyindeki içerikle sınırlayan öğretmenler, öğrencilerin potansiyelleri üzerinde bir cam tavan oluşturmaktadır. Özellikle sınıf düzeyinden ileride performans gösteren öğrencilere uygulanan bu cam tavan için öğretmenlerin şöyle bahaneler sunduğu görülmektedir:

- Bu sadece..... sınıf. Henüz bunu öğretmiyoruz.
- Benden sadece seni bu seviyeye getirmem bekleniyor.
- Sadece sizi bu seviyeye getirecek kadar biliyorum.
- Elimde sadece sizi bu seviyeye getirmeye yetecek kadar materyal var.

Öğrencileri sınıf seviyesindeki materyallerle sınırlamak, daha karmaşık yanıtlar için fırsatları en aza indirir. İleri düzey veya özel yetenekli öğrenciler, öğrenmeyi hızlandırmak için sınıf seviyesinin ötesinde bol miktarda materyale erişmelidir. Bazı öğretmenler; ileri düzeyde performans gösteren öğrencilerin yardım almadan kendi başlarına ilerleyebileceğini, yeterince bilgili olduklarını düşünebilirler. Bu nedenle de zamanlarını ihtiyacı olan öğrencilere harcamak gibi bir tercih yapabilirler. Tüm öğrencileri kapsayan bir yaklaşımla sınıf içi düzenlemeler yapılması farklılaştırmada öğretmenin temel rolüdür.

Farklılaştırılmış sınıflarda öğrenciler, daha pasif olarak görüldükleri geleneksel rollerden daha aktif katılımcılar hâline geldikleri rollere doğru bir geçiş yaşarlar. Öğrenciler, hem kendileri hem de başkaları için öğrenme konusunda daha fazla sorumluluk paylaşır hem de öğrenimlerinde daha fazla kendi kendilerini yönetirler. Böylece öğrenciler neyi ve nasıl öğrendikleri üzerinde daha fazla kontrol sahibi olurlar. Farklılaştırılmış sınıflarda öğretim, öğrencilerin ihtiyaçlarına hem saygılı hem de duyarlı olacak şekilde tasarlanır. Farklılaştırılmış sınıflarda sadece öğretmenler soru sormaz. Öğrencilerin de soru sormaları teşvik edilir. Hem öğretmenler hem de öğrenciler tarafından sorulan aşağıdaki soru türleri, farklılaştırılmış sınıflarda sıklıkla duyulmaktadır:

- » Bunu nasıl biliyorsunuz?
- » Bu cevaba nasıl ulaştınız?
- » Ne tür destek size yardımcı olabilir?
- » Farklı bakış açısına sahip bir kişi nasıl tepki verebilir?
- » Bu ödevde neyi farklı yaptığını söyle bana?
- » Bu görev güçlü yönlerinizi nasıl kullandı?
- » Bu görevde neyin zor olduğunu belirleyebilir misiniz?
- » Bir dahaki sefere bu tür bir göreve nasıl yaklaşacağınıza dair hangi fikirleriniz var?

Öğretmenin öğrenmeyi öğrencilere göre ayarlamadığı, hazır bulunuşluk seviyesinin sadece "ortası"nın öğretildiği sınıflarda bazı öğrenciler dersin kolaylığından sıkılır, bazı öğrenciler de zorluktan dolayı dersten kopabilir. Akranlarına nazaran beklenen performansı gösteremeyen öğrenciler bu durumdan dolayı kötü muamele görmemelidir.

Farklılaştırılmış öğretim ve öğrenme; her öğrencinin öğrenme tarzını, güçlü yönlerini ve ilgi alanlarını; programın şekillendirilmesi ve öğretimin tasarlanıp sunulması sürecine dâhil etmeye çalışır. Güçlü yönler ve ilgi alanları; öğretmen-öğrenci, öğrenci-öğrenci ve veli-öğretmen görüşmeleri, öğrenci veya veli anketleri, ilgi envanterleri, anketler ve gözlemler gibi tekniklerle keşfedilebilir. Öğrencilerin sınıf arkadaşlarının güçlü yönlerini ve ilgi alanlarını tanımalarına yardımcı olmak için yıl boyunca etkinlikler de yapılabilir.

Öğrencilere öğrenme tercihlerinin daha iyi ya da daha kötü olmadığını, bunların yalnızca bir öğrenme sonucuna ulaşmanın farklı yolları olduğunu anlatmak önemlidir. Öğrencilerin kendi güçlü yönlerini belirlemesinin ardından öğrenme sürecine bütünsel olarak dâhil olmaları önemlidir. Öğrencilerin güçlü yönlerini ve ilgi alanlarını tanımlamak ve öğrenmek için şunlar yapılabilir:

- » Öğrenciler, belirli öğrenme güçlerini belirlemek için bir öğrenme profili doldurabilirler.
- » Öğrencilere hem benzerlikleri hem de farklılıkları olan sınıf arkadaşları bulmak için öğretmen tarafından hazırlanan etkinlik yapılabilir.
- » Öğrenciler, kaç öğrencinin hangi öğrenme profiline sahip olduğunu değerlendirmek için sınıf arkadaşlarıyla bir anket düzenleyebilirler.
- » Öğretmenler, kendi öğrenme tercihlerini paylaşabilir.
- » Öğrenciler; köşe kapmaca, kutu yapma, evet-hayır kartları, duvar yazıları, parmakla işaretleme, konuşma halkası, kâğıt döngüsü vb. öz değerlendirme araçlarını kullanabilirler.

Öğrencinin güçlü yönleri belirlendikten sonra farklılaştırılmış bir sınıfın etkinliğini sağlamak için yapılması gereken görevlerden biri, belirlenen öğrencinin güçlü yönlerini sınıfın dokusuna dâhil etmektir. Öğrenciler, bunu yaparken farklılıklarının kabul edildiğini hissederler ve zayıf yönlerine odaklanmak yerine güçlü yönleri üzerinde çalışmak için çeşitli fırsatlara sahip olurlar. Bir öğrencinin "Bunu yapamam." yorumunu "Bunu nasıl yapacağınızı henüz öğrenmediniz." şeklinde yeniden çerçevelemek yararlı olabilir. Öğrencileri güçlü olduğu alanlarda desteklemek ve bu alanlara teşvik etmek, farklılaştırılmış öğretimde en geçerli yollardan biridir.

Sınıf toplantıları, ortaya çıkan sorunlarla olayların ilerlemesine izin vermeden hızlı bir şekilde ilgilenmek için düzenlenebilir. Bu toplantılar, öğrencileri sınıfın işleyişi ve refahı için sorumluluğu paylaşmaya teşvik eder. Sınıf toplantıları düzenli olarak yapılabileceği gibi ihtiyaca göre de yapılabilir. Örneğin bir geziye gitmeden önce planlama ya da beklentilerle ilgili bir toplantı yapılabilir. Sınıf toplantıları sınıf ve etkinlik kurallarının belirlenmesi için yapılabilir. Sınıf toplantılarıyla öğrencilere konuşma, tartışma ve fikir birliğine varma konusunda pratik yapma fırsatları sağlanır.

Tüm öğrenciler; öğrenmeyle meşgul olma, zorlukların üstesinden gelme ve başarılı olma şansları olduğunu hissettikleri takdirde derse uyum sağlarlar. Dolayısıyla öğrenciler, akademik performansları göz önünde bulundurulduktan sonra gruplandırılabilir. Etkinlikler, öğrencileri kendi anlayış seviyelerinde barındıracak şekilde tasarlanabilir. Öğretmenlerin öğrenme görevlerinin karmaşıklık derecesini göz önünde bulundurmaları gerekir. Böylece zorlayıcı olurlar ancak bunalıcı olmazlar. Bu durum; öğrencilerin derse çok bağlı oldukları, dersten heyecan duydukları, zorlandıkları ve uygun geribildirimler aldıkları zaman ortaya çıkar. Böylece akıcı bir ders yapılması mümkün olur.

Farklılaştırılmış sınıflarda sınıf ve davranış yönetimi de geleneksel yaklaşımlardan farklılaşmaktadır. Bu sınıflarda öğrenciler de sınıf yönetiminde söz sahibidir. Öğretmenler, özellikle sene başında sınıfta uyulacak

genel kuralları ya da ders etkinliklerine göre uyulması beklenen özel kuralları öğrencilerle birlikte belirler. Korku içinde yaşayan öğrenciler öğrenemez. Bu nedenle olumlu bir sınıf iklimi oluşturmak çok önemlidir. Olumlu bir sınıf ikliminde öğrenciler ve öğretmenler birbirleriyle iyi geçinir.

Sınıf iklimi, sınıfın fiziksel özelliklerinden etkilenir. Uygun ışıklandırma, temizlik ve düzen öğrencilerin çalışmalarından oluşan oyunlar bu olumlu iklime katkıda bulunur. Öğrenci başarısını kolaylaştırmak için bol ve öğrencilere uygun kaynaklar gereklidir. Sosyal etkileşim ve entelektüel gelişim için fırsatlar olmalıdır. Zenginleştirilmiş ortamlar, görevlerin ve zorlukların karmaşıklığı ve çeşitliliği ile de yaratılır. İlgi çekici materyaller ve faaliyetler, deneyimler ve uyarımlarla kolaylaştırılan sinirsel bağlantılar öğrenmenin gelişmesine yardımcı olur. Öğrencilere farklı sınıf arkadaşlarıyla birlikte çalışma ve öğrenme fırsatları yaratmak amacıyla bir öğretmen, oturma düzenini bilinçli olarak yıl boyunca her öğrencinin diğer tüm öğrencilerle birlikte bir grupta oturma fırsatı bulacağı şekilde ayarlayabilir.

Olumlu sınıf iklimi oluşturmada öğretmen ve öğrencilerin birbiriyle ilişkilerini geliştirmeleri önemlidir. Bu açıdan bakıldığında sınıfta mizah kullanımı da bu iklime katkı sağlayacaktır. Öğretmenler, öğrencileri birbirlerini alkışlamaya ve birbirlerinin başarılarını kutlamaya teşvik edebilir. Sınıftaki her öğrenci görünüşte çok farklı olsa da her birinin kendini güvende ve rahat hissetmeye ihtiyacı vardır. Sınıftaki iklim ve atmosfer öğrenme sürecinde önemli bir rol oynar. Öğretmenlerin, öğrencilerin kendilerini güvende hissedebilecekleri ve başarılı olabilecekleri risksiz ve destekleyici bir ortam yaratmak için yapabilecekleri her şey dikkate alınmalı ve sınıflarda uygulanmalıdır.

Öğrencilerin kendilerini iyi hissetmeleri, başarılı olmaları, arkadaşlarının olması ve öğrendiklerinin takdir edilmesi zorunlu olmasa da önemlidir. Duygusal ortam, öğretimle etkileşime girer ve bilginin pekiştirilmesini etkiler. Öğrenciler, görevin çok zor olması ya da görevle ilgili talimatların belirsiz olması ve anlaşılmasını nedeniyle başarının mümkün olmadığını düşünürlerse kendilerini belirsiz hissederler. Bu durumlar, öğrencinin olumsuz bir duruma girmesine neden olur ve öğrenci sebat etmeyi bırakır. Öğrenmede seçenekleri ve karşılıklı saygı gösteren rutinleri içeren sınıflar, öğrenciler için destekleyici öğrenme ortamlarıdır.

Farklılaştırmaya elverişli bir okul veya sınıf iklimi sağlamaya yardımcı olacak birkaç kılavuz ilke aşağıda verilmiştir:

- Önemli bilgileri farklı yollarla öğrenen tüm öğrencilerin başarısını teşvik edin.
- Saygı, sorumluluk, sahiplenme ve gururu teşvik edin.
- Öğrencilerin yeteneklerini ve becerilerini geliştirmelerine fırsat verin.
- Her öğrencinin nereden başladığını belirleyin ve her birinin mümkün olduğunca çok ilerleme kaydetmesini sağlayın.
- Öğrencileri karmaşık düşünmeye ve yanıtlar vermeye yönlendirin.
- Üst düzey düşünmeyi ve soyut düşünmeyi artırın.
- Öğrencileri öğrenmeyi planlamaya ve organize etmeye dâhil edin.
- Öğrencileri bilgiyi öğretmenden alan tüketicilerden kendilerinin rol aldığı üreticilere dönüştürün.
- Öğrencilerin farklılıklarını onları etiketlemek için değil başarılarını teşvik etmek için en uygun zorluk düzeyinde öğrenme fırsatlarına girmelerini sağlamak için tanıyın.

6.3. FARKLILAŞTIRMA NASIL YAPILIR?

Farklılaştırmanın odaklandığı dört ana soru şunlardır:

- Öğrencilerin ne öğrendiği (program içeriği),
- Öğrencilerin nasıl öğrendiği (öğretim süreci),
- Öğrencilerin öğrendiklerini nasıl bütünleştirdikleri ve uyguladıkları (ürünler ve sonuçlar),
- İlerleme ve yeterliliğin nasıl belirlendiği (değerlendirme),

Farklılaşma, birçok durumda dört alanda da aynı anda gerçekleşir. Farklılaştırmanın öncelikli olarak iki ya da üç alanda gerçekleştiği durumlar da olabilir. Örneğin bir öğretmen tüm öğrencilerin aynı metni ya da kaynağı kullanmasını tercih edebilir ve ardından öncelikli olarak öğretim süreci ve ürün alanlarında farklılaştırma yapabilir. Farklılaştırma yapmak için bu genel sorulara cevap verilmesi gereklidir. Bunun için de iyi bir planlama yapılması şarttır.

6.3.1. Farklılaştırmanın Planlanması

Belirli bir sınıfta mevcut olan öğrenci ihtiyaçları, yetenekleri, ilgi alanları ve güçlü yönleri temelinde farklılaştırılmış dersler veya temalar oluşturmak için tutarlı bir şekilde kullanılan bir planlama süreci gereklidir. Yol gösterici sorular, ders veya tema ile öğrencilerin farklı ihtiyaçları arasındaki uyumu değerlendirmede öğretmenlere yardımcı olacaktır.

Sınıfta farklılaştırmanın uygulanabilmesi için sekiz adım sıralanmıştır. Bu adımlar, Maarif Modeli programından alıntılar yapılarak şu şekilde özetlenebilir:

Adım 1: Temel kavramları, yol gösterici ilkeleri ve sonuçları belirleyin.

Konu veya odak noktası seçildikten sonra anahtar kavramları, yol gösterici ilkeleri veya temel soruları ve istenen sonuçları belirleyin. Bu temel bileşenler, temanın/ünitenin temelini oluşturacaktır. Bu adımda aşağıdaki soruları sormak faydalı olabilir:

- Öğrenciler bu konuda ne biliyor?
- Bu temanın sonunda öğrencilerin neleri bilmesini (Örneğin olgular, kelime dağarcığı) ve anlamasını istiyorum? (Örneğin kavramsallaştırmalar, önceki bilgilerle veya deneyimlerle bağlantılar)

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, yapısı gereği farklılaştırılmış öğretime uygundur. Adım 1 için gereken amaç, temel kavramlar ve ilkeler programın içeriğinde yer alan ünite/tema açıklaması, içerik çerçevesi ve anahtar kavramlar bölümlerinde yerini almıştır. Bir sonraki sayfadaki programda inkılap tarihi dersi 1. ünite giriş bölümünde yukarıdaki iki sorunun cevabının programda verildiği görülmektedir. İlk sorunun cevabı programda yerini alan temel kabuller başlığı altında, 2. sorunun cevabı ise giriş ve içerik çerçevesi kısmında verilmektedir.

Temel Kabuller Öğrencilerin Mustafa Kemal Paşa'nın kişilik özelliklerine ilişkin temel bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir.
I. Dünya Savaşı'nda savaşılan cephe ve savaşın Osmanlı Devleti açısından sonuçlarına ilişkin ön bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir.
Millî Mücadele Dönemi'ne ait temel bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir.

1. MODERN TÜRK DEVLETİNİN DOĞUŞU

Bu ünite Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna giden sürecin anlaşılabilmesi açısından Mustafa Kemal Paşa'nın kişilik özellikleri ve bu özelliklerin oluşumuna etki eden unsurlar, Millî Mücadele sürecinde yaşanan olaylar ile Atatürk Dönemi'ndeki iç ve dış siyasi gelişmeler ele alınacaktır. Ünite sonunda öğrencilerin bu konularla ilgili gerekli bilgi, beceri ve değerleri kazanmaları amaçlanmaktadır.

İÇERİK ÇERÇEVESİ Mustafa Kemal Paşa'nın Kişilik Özelliklerinin Oluşumunda Etkili Olan Unsurlar
Millî Mücadele'nin Hazırlık Sürecinde Yaşanan Olaylar
Millî Mücadele Muharebeleri ve Diplomatik Zaferler
Atatürk Dönemi'ndeki İç Siyasi Gelişmeler
Atatürk Dönemi'ndeki Dış Siyasi Gelişmeler

Anahtar Kavramlar antant, ateşkes, cemiyet, genelge, himaye, manda, millî egemenlik, pakt

Örnek: T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi
Birinci Ünite: Modern Türk Devleti'nin Doğuşu

Adım 2: Öğrencilerin anlama düzeylerini farklılaştırın.

Ön değerlendirme, bir sonraki öğrenme sürecindeki kavram ve becerilere hâkim olan öğrencileri belirler. Bunun için de yedek görevler gereklidir. Bu görevlerin kişisel olarak ilgili, ilginç ve canlı öğrenme olasılıkları içerisinde fayda vardır. Öğrenciler ilgi alanlarına göre ürün ve süreç seçimleri yaparken öğretmenin kolaylaştırıcılığından faydalanırlar. Belirlenen anahtar kavramlar, ilkeler, sorular ve sonuçlar dâhilinde öğrencilerin anlayış düzeyleri farklılaştırılır. Öğrencilerin farklı ihtiyaçları, yetenekleri, güçlü yönleri ve ilgi alanları göz önüne alındığında öğrenciler, her temada/ünitede farklı seviyelerde bilgi ve beceri edineceklerdir. Tüm öğrencilerin kavramları anlaması gerekirken öğrencilerin en uygun şekilde öğrenecekleri seviyeyi karşılamak için kavramların öğretildiği içeriği bireyselleştirmek genellikle gereklidir. Tüm öğrencilerin öğrenebileceği inancına bağlı kalmakla birlikte, farklılaştırılmış öğretim ve öğrenme, tüm öğrencilerin aynı miktarda içerik öğrenmesi gerekmeyeceğini önesürer.

- Tüm öğrencilerin öğrenmesini istediğim temel kavramlar, ilgili uygulamalar, temel genellemeler ve kritik beceriler göz önüne alındığında daha ileri gitmeye hazır olan öğrenciler için bilgi ve becerileri nasıl genişletebilirim?
- Daha temel bir seviyeye ihtiyaç duyan öğrencilerin de temel kavramları öğrenmek için zenginleştirici fırsatlar elde etmelerini nasıl sağlayabilirim?

Bu ön değerlendirmeler yapıldıktan sonra sınıfta daha ileri seviye olan öğrencilerle daha temel seviye öğrenime ihtiyaç duyan öğrenciler belirlenir. Sınıfta desteklemeye ihtiyaç duyan öğrenciler temel kabullere uymuyorsa temel bilgilerle ilgili öğretimsel süreçler işletilir. İleri düzeyde olan öğrenciler için de içerik derinleştirme ve karmaşılaştırma planlanır.

ÖĞRENME-ÖĞRETME YAŞANTILARI

Temel Kabuller Öğrencilerin Mustafa Kemal Paşa'nın kişilik özelliklerine ilişkin temel bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir.
I. Dünya Savaşı'nda savaşılan cepheler ve savaşın Osmanlı Devleti açısından sonuçlarına ilişkin ön bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir.
Millî Mücadele Dönemi'ne ait temel bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir.

Ön Değerlendirme Süreci Ünite kapsamında öğrencilere aşağıdaki rehber sorular sorulabilir.

- Sizce Mustafa Kemal Paşa'yı siyasi ve askerî bir lider yapan kişilik özellikleri nelerdir?
- I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti hangi cephelerde savaşmıştır?
- Mustafa Kemal Paşa, "Ordular! İlk hedefiniz Akdenizdir." ifadesini kullanırken nereye kastetmiş olabilir? Neden?
- Büyük Millet Meclisinin Ankara'da açılmasının gerekçeleri neler olabilir?
- Atatürk'ün dış politika anlayışını şekillendiren unsurlar neler olabilir?

Ünite kapsamında öğrencilere aşağıdaki etkinlikler yaptırılabilir.

- Mustafa Kemal Paşa'nın eğitim ve askerlik hayatındaki dönüm noktalarına ilişkin beyin fırtınası yapmaları istenebilir.
- Millî Mücadele'de yayımlanan genelge ve toplanan kongrelerin güzergâhını harita üzerinde işaretlemeleri istenebilir.
- Lozan Barış Antlaşması'nda çözülemeyen konu başlıklarıyla ilgili liste hazırlamaları istenebilir.

Örnek: T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi
Birinci Ünite: Modern Türk Devleti'nin Doğuşu

Adım 3: Hangi becerilerin önemli olduğunu belirleyin.

Öğrencilerin öğrenmesi, gözden geçirmesi ve uygulaması için hangi becerilerin önemli olduğunu belirleyin. BÖğretmenler, bir temayı/üniteyi tasarlarlarken genellikle ikili bir odağı akıllarında tutarlar. Her tema, bir içerik odağının yanı sıra bir beceri odağı da içerir. Örneğin öğrenciler, tarih dersinde Eski Çağ medeniyetleri hakkında bilgi edinmenin yanı sıra çeşitli araştırma becerilerini ve özetleme becerilerini gözden geçirme ve uygulama fırsatlarına sahip olacaktır. Becerileri uygulamak ve geliştirmek için tekrarlanan uygulamalara ihtiyaç duyan öğrencilerde bu adıma dikkat etmek özellikle önemlidir.

Bu aşamada aşağıdaki soruları sormak faydalı olabilir:

- Öğrencilerin bu temanın/ünitenin sonunda ne yapabilmelerini istiyorum?
- Öğrencilerin bu tema için hangi yeni becerileri öğrenmeleri gerekecek?
- Öğrencilerin daha önce öğrendikleri becerileri gözden geçirmeleri ve uygulamaları için hangi fırsatlar var?

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, yapısı gereği üniteye yönelik önemli becerileri de listelemiştir. Bu beceriler ilgili öğrenme çıktıları için aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

ALAN

BECERİLERİ SBAB3. Tarihsel Empati (SBAB3.1. Tarihsel Bağlamsallaştırma, KB.2.13. Yapılandırma, KB2.14.Yorumlama), SBAB1. Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme (KB2.17. Değerlendirme), SBAB4. Değişim ve Sürekliliği Algılama (KB2.7. Karşılaştırma)

KAVRAMSAL

BECERİLER KB2.4. Çözümleme, KB2.20. Sentezleme

EĞİLİMLER

E2.1. Empati, E3.5. Açık Fikirlilik, E3.6. Analitik Düşünme

PROGRAMLAR ARASI BİLEŞENLER

Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri SDB1.1. Kendini Tanıma (Öz Farkındalık), SDB1.2. Kendini Düzenleme (Öz Düzenleme), SDB2.1. İletişim, SDB2.2. İş Birliği, SDB2.3. Sosyal Farkındalık, SDB3.3. Sorumlu Karar Verme

Değerler

D3. Çalışkanlık, D4. Dostluk, D5. Duyarlılık, D16. Sorumluluk, D19. Vatanseverlik

Okuryazarlık Becerileri

OB1. Bilgi Okuryazarlığı, OB6. Vatandaşlık Okuryazarlığı

DİSİPLİNLER ARASI İLİŞKİLER

Coğrafya, Sosyoloji, Uluslararası İlişkiler

BECERİLER ARASI İLİŞKİLER

SBAB1.2. Sıralama, SBAB2.1. Meraka Dayalı Soru Sorma, SBAB2.3. Kaynağı İnceleme, SBAB3.1. Tarihsel Bağlamsallaştırma, SBAB10.1. Harita Okuma, SBAB11.1. Tablo, Grafik, Şekil ve Diyagram Okuma ve Yorumlama, KB3.1. Karar Verme, KB3.2. Problem Çözme

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE SÜREÇ BİLEŞENLERİ

İTA.12.1.1. Mustafa Kemal Paşa'nın kişilik özelliklerinin oluşmasında etkili olan unsurları çözümlenebilir

- Mustafa Kemal Paşa'nın kişilik özelliklerini belirler.
- Mustafa Kemal Paşa'nın yetiştiği dönemin koşullarını, aldığı eğitimi ve askerlik deneyimini belirler.
- Mustafa Kemal Paşa'nın kişilik özellikleriyle bu özelliklerin oluşmasında rol oynayan unsurlar arasında ilişki kurar.

Örnek: T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi
Birinci Ünite: Modern Türk Devleti'nin Doğuşu

Adım 4: Genel programa uygunluğu ayarlayın.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin hangi tema veya konu alanıyla kendi bağlamınızın kesişebileceğini

belirleyin. Öğretmenin bir dersi planlarken program standartlarının belirli bir çalışma teması bağlamında en iyi nasıl karşılanabileceğinin farkında olması gerekir. Program standartları içeriğin veya öğretimin odağını yönlendirmese de dikkatli bir planlama, belirlenen tema/ünite içeriği ve çıktılarıyla uygun bir arayüz olmasını sağlayabilir. Bu aşamada aşağıdaki soruyu sormak faydalı olabilir:

- Bu etkinlikte yaptıklarımız programdaki amaçlara ne kadar uygun?

Derste uygulayacağınız etkinliklerin Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin bileşenlerine uygun olması gerekmektedir. Bu modelde hızlandırma ve müfredat sıkıştırma/daraltma uygulanmamaktadır. Bu nedenle üst sınıftan ya da temadan öğrenme çıktısı eklenmemektedir. Mevcut tema ya da üniteye becerilerin daha sade ya da daha zengin bir şekilde sunumuna yönelik farklılaştırma yapılabilmektedir. Ayrıca kullanılacak tüm araçlar Türk Milli Eğitimi'nin genel ve temel amaçlarına uygun olmalıdır.

Örnek: T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi
Birinci Ünite: Modern Türk Devleti'nin Doğuşu

Adım 5: Öğrencilerin içeriği en iyi nasıl öğrenebileceğini belirleyin.

Öğrenci ihtiyaçları, yetenekleri, güçlü yönleri ve deneyimleri göz önüne alındığında öğrencilerin belirlenen kavramlar, ilkeler veya temel sorular hakkında en iyi nasıl öğrenebileceklerini belirleyin. Öğrencilerin belirli bir temanın/ünitenin temel kavramları etrafında anlam inşa edebilecekleri çeşitli yollar vardır. Her bir öğrencinin öğrenme profili; öğretim sürecinin öğrenci ihtiyaçları, ilgileri, yetenekleri ve deneyimleriyle uyumlu olmasını sağlamak için ihtiyaç duyulacak öğretim faaliyetlerinin türlerini belirleyecektir. Bu aşamada aşağıdaki soruları sormak faydalı olabilir:

- Hangi yöntem ve tekniklerden yararlanılabilir?
- Seçtiğim yöntem ve teknikler öğrencilerin güçlü yönlerini, ilgi alanlarını, yeteneklerini ve deneyimlerini en üst düzeye çıkaracak mı?
- Bazı öğrencilerin hangi ek destek ihtiyaçları olacak?
- Etkinlikler, bu ek destek ihtiyaçlarını en iyi şekilde nasıl karşılayabilir?
- Bu üniteye yönelik etkinlikler için öğrencileri en iyi nasıl gruplandırabilirim?

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, yapısı gereği üniteye yönelik önemli becerileri de listelemiştir. Bu beceriler ile ilgili öğrenme çıktıları oluşturulmuştur. Bu adımda yapılacak ilk iş ilgili öğrenme çıktısı için Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde yer alan öğrenme-öğretme uygulamalarını incelemektir. Bu uygulama sürecinin sınıftaki öğrencilerin hazır bulunuşluk, ilgi ve öğrenme profillerine uygunluğu değerlendirilir. Öğrencilerin özelliklerine göre bu uygulama farklılaştırılır. Burada yapılabilecek farklılaştırmaya şunlar örnek verilebilir:

Sınıfa Mustafa Kemal Atatürk ile ilgili üç dört farklı kitap sunulabilir. Okumakta zorlanan öğrenciler için çoklu başlık seçiminin bir parçası olarak daha kolay okunabilirlik seviyesine sahip birkaç kitap seçilir. Bu kitaplardan birinin alternatif bir formata ihtiyaç duyan öğrenciler için sesli kaydı olabilir. Tek kitap seçimleri ve ek kaynaklar, çeşitli okuma seviyelerini ve ilgi alanlarını yansıtan materyalleri içermelidir. Her kitap, kendisini seçen öğrencilerden oluşan küçük gruplarca okunur. Öğrencilerin güçlü yönleri, ihtiyaçları, yetenekleri ve ilgi alanları, kitap tartışma gruplarının yanı sıra grup araştırma faaliyeti, sonuç projesi oluşturan çeşitli faaliyet türlerine dâhil edilir. Öğrenciler; küçük grup tartışmaları için okumak istedikleri kitabı seçebilir, araştırmak istedikleri konuyu seçebilir, listelenen kaynaklar arasından seçim yapabilir veya grup araştırması için kullanmak istedikleri ek kaynakları önerebilir.

Öğrenme-Öğretme**Uygulamaları İTA.12.1.1**

Öğrencilerden Mustafa Kemal Paşa'nın kişilik özellikleri ile bunların oluşmasında etkili olan unsurlar hakkında "bildiklerim, merak ettiklerim, öğrendiklerim ve hissettiklerim formu" nun "bildiklerim ve merak ettiklerim" bölümlerini doldurmaları istenir (**SBAB2.1**). Öğrenciler, verilen kaynaklardan hareketle Mustafa Kemal Paşa'nın kişilik özelliklerini belirler. Ayrıca yetiştiği dönemde Osmanlı Devleti'nin siyasi, sosyal ve ekonomik durumu, aldığı eğitim ve Millî Mücadele'ye kadar geçen süreçte askerlik deneyiminin rolü üzerinden kişilik özelliklerinin oluşmasındaki temel unsurları tespit eder (**OB1, SBAB3.1**). Ulaştığı bilgilerden hareketle Mustafa Kemal Paşa'nın kişilik özellikleri ile bu özellikleri ortaya çıkaran temel unsurlar arasında ilişki kurar (**KB3.1**). Bu süreçte Mustafa Kemal Paşa'nın eğitim hayatında ve görev yaptığı cephelerde azimli ve kararlı davranışlarına örnekler gösterir (**D3.1**). Öğrencilerden, edindiği bilgilerden yola çıkarak ilgili formun "öğrendiklerim ve hissettiklerim" bölümlerini doldurmaları istenir (**SDB1.1**).

Örnek: T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi

Birinci Ünite: Modern Türk Devleti'nin Doğuşu

Öğrenme Çıktısı: İTA.12.1.1. Mustafa Kemal Paşa'nın kişilik özelliklerinin oluşmasında etkili olan unsurları çözümleyebilme

Adım 6: Ürün seçeneklerini, biçimlendirici ve özetleyici değerlendirmeleri seçin.

Bir ünite/tema, bazı öğrenci ürünleriyle sonuçlanmalıdır. Bir kez daha öğrencilerin ihtiyaçları, ilgi alanları, yetenekleri ve deneyimleri, öğrencilerin öğrenmelerini başarılı bir şekilde uygulamalarını ve bütünleştirmelerini kolaylaştıracak ürünleri ve sonuçları belirleyecektir. Öğrencileri ünite/temadaki öğrenmelerini uygulamaya, bilgi ve becerileri önceki bilgi ve deneyimleriyle bütünleştirmeye teşvik edecek ürün seçenekleri belirleyin.. Ünite/temadaki bilgi ve beceriler ile önceki bilgi ve deneyimleri karşılaştırın. Aşağıdaki sorular bu adımda yardımcı olabilir:

- Öğrencilerden temel kavramlar, yol gösterici ilkeler veya temel sorularla ilgili olarak öğrendiklerini göstermelerine olanak tanıyacak hangi ürünleri bekliyorsunuz?
- Öğrendiklerini göstermek için öğrencileri güçlü yönlerini geliştirmeye teşvik edecek hangi seçenekler oluşturulabilir?
- Öğrencinin ürün seçimi yapmasına nasıl fırsat verilebilir?
- Öğrenciler öğrendiklerini en iyi nasıl paylaşabilir?

Farklılaştırılmış sınıfta değerlendirme sadece ders sonunda yapılmaz. Öğrencinin bir tema boyunca nasıl performans gösterdiğine odaklanılır. Değerlendirme sürekli ve tanımsaldır. Değerlendirme; her gün öğrencilerin belirli fikir ve becerileri öğrenmeye hazır bulunuşluk düzeyleri, ilgi alanları ve öğrenme profilleri hakkında bilgi almak için yapılır. Değerlendirme için küçük grup ya da sınıf tartışmaları, öğrenme günlüğü, portfolyo çalışmaları, ders sonu öğrenme etkinlikleri, bireysel beceri listeleri, ön sınavlar, ödevler ya da bireysel ilgi anketleri işe yarar.

Bir öğrencinin en iyi nasıl öğrendiğini zaten temanın başında ele alan biçimlendirici değerlendirme, öğrencinin konu hakkında hâlihazırda ne bildiğini anlamada öğretmene yardımcı olabilir. Hem öğrencilere hem de

öğretmenlere yararlı geri bildirim sağlamak için tema boyunca kullanılacak biçimlendirici ve özetleyici değerlendirme yaklaşımları seçilmelidir. Farklılaştırılmış öğretim ve öğrenmenin etkilerini sürekli olarak değerlendirmek için değerlendirmenin başlangıçta gerçekleşecek şekilde tasarlanması esastır.

Biçimlendirici değerlendirme, genellikle ünitenin başında yapılır ve ünite etkinlikleri boyunca devam eder. Biçimlendirici değerlendirmenin öğretmen açısından faydaları arasında üniteye başlamadan önce öğrencilerin bir konu ya da kavram hakkındaki bilgilerine dair farkındalıklarının artması yer alır. Bu bilgi, öğretmenin öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine uygun öğretim etkinliklerini belirlemesine olanak tanır.

Farklılaştırmada öğrencilerin kendilerini değerlendirmesine de olanak verilir. Bu bağlamda öz değerlendirme, öğrencileri öğrenme sorumluluklarını ve mükemmelleşme motivasyonlarını artırmaya teşvik eder. Öğrenci yansıtması için üstbilişsel araçlar, ilgi envanterleri; hedef belirleme ve öğrencilerin öz değerlendirmeleri için dereceli puanlama anahtarları, salt görüşler yerine değerlendirme için standartlar sağlar.

Bir ünitenin/temanın başında, tema boyunca ve temanın sonunda değerlendirme yapılması farklılaştırmanın temel bir özelliğidir. Sürekli değerlendirmeden elde edilen bilgi hem öğrenciler hem de öğretmenler için öğretim ve öğrenme sürecini sürekli olarak izleme fırsatları yaratan geri bildirim sağlar. Bu aşamada aşağıdaki sorular yardımcı olabilir:

- Öğrencilerin konu hakkında hâlihazırda ne bildiklerini en iyi nasıl değerlendirebilirim?
- Tema/ünite boyunca etkinliklerin etkililiğini belirlememe yardımcı olacak ne tür geri bildirimler istiyorum?
- Öğrencilerin öğrendiklerinin yeterliliğini gösterecekleri farklı seviyeleri tanıyacak değerlendirme araçlarını en iyi nasıl tasarlayabilirim?
- Öğrencileri öz değerlendirmeye nasıl aktif olarak dâhil edebilirim?

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde yer alan öğrenme kanıtları farklılaştırmaya uygun olarak tasarlanmıştır. Ancak öğrencilerin özellikleri ve uygulanan öğretimsel sürece uygun bir ürün seçeneği de sunulabilir. Beşinci adımda verilen örnekte olduğu gibi öğrenciler kendi gruplarıyla yaptıkları araştırmayı sunabilirler.

ÖĞRENME KANITLARI (Ölçme ve Değerlendirme)

Bu ünitedeki öğrenme çıktıları; giriş-çıkış kartı (bildiklerim, merak ettiklerim, öğrendiklerim ve hissettiklerim), çalışma yaprağı, yapılandırılmış grid ve performans görevleri ile değerlendirilebilir.

Mustafa Kemal Paşa'nın kişilik özelliklerinin oluşmasında etkili olan unsurlara dair çözümlerinin değerlendirilmesinde giriş-çıkış kartı, Milli Mücadele Dönemi'ndeki siyasi ve askerî gelişmelerin yeni Türk devletinin kuruluşuna etkilerinin değerlendirilmesinde çalışma yaprağı, Atatürk Dönemi'nde meydana gelen dış siyasi gelişmelerin karşılaştırılmasıyla ilgili olarak da yapılandırılmış grid kullanılabilir.

Örnek: T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi
Birinci Ünite: Modern Türk Devleti'nin Doğuşu

Millî Mücadele'nin hazırlık sürecinde yaşanan olayları dönemin bakış açılarıyla değerlendirilmeleri amacıyla öğrencilere Kuvâ-yı Milliye'ye gönüllü olarak katılan bir askerin gözünden bulunduğu çevrenin siyasi, askerî, sosyal ve ekonomik koşullarının Millî Mücadele'ye etkisini yansıtan mektup hazırlamaya yönelik bir performans görevi verilebilir. Hazırlanan mektup; tarihsel bağlamsallaştırma, kaynak kullanımı, kaynağı yorumlama, özgünlük, çıkarımda bulunma gibi ölçütlerden oluşan dereceli puanlama anahtarı ve akran değerlendirme formuyla değerlendirilebilir. Öğrencilere Atatürk Dönemi'nde meydana gelen iç siyasi gelişmelerin yeni Türk devletinin kurumsallaşmasındaki rolüyle ilgili olarak köşe yazısı hazırlamaya yönelik bir performans görevi verilebilir. Köşe yazısının değerlendirilmesinde özgünlük, kaynak kullanımı, içerik, ilişkilendirme gibi ölçütlerden oluşan dereceli puanlama anahtarı ile grup değerlendirme ve akran değerlendirme formları kullanılabilir.

Adım 7: Planlama aşamalarını tamamladıktan sonra içerik, süreç ve ürün boyutlarından hangisi ya da hangilerini farklılaştıracağını belirleyin.

Farklılaştırılmış bir sınıfta öğrencilerin ihtiyacı olan içerikler, kendi anlamlandırma hızlarında gidebilmelerini sağlayan süreçler, öğrendiklerini farklı yollarla gösterme seçenekleri vardır. Öğretimin farklılaştırılması içerik, süreç ve ürün boyutlarından oluşur. Buna bazı durumlarda öğrenme ortamı da eklenebilmektedir. Tüm bu boyutlar öğrencinin hazır bulunuşluk seviyesine, ilgi alanına, öğrenme profiline göre farklılaştırılabilir.

Hazır bulunuşluk düzeyi düşük olan öğrencilerin gereksinimleri şunlardır:

- İlerlemeleri için öğrenmedeki boşluklarını belirleme ve bu boşlukları doldurmada birinin kendilerine yardım etmesi
- Doğrudan öğretim ve alıştırma için daha fazla fırsat
- Deneyimlerine daha yakın olan ve daha basit okuma becerileri gerektiren, karmaşık olmayan, daha iyi yapılandırılmış ya da daha somut etkinlikler/ürünler
- Daha düşük hızda öğrenme

Daha ileri düzeyde olan öğrencilerin gereksinimleri ise şu yönde olabilir:

- Daha önce öğrenilmiş kavrayış ya da becerilerle ilgili alıştırmaların atlanması
- Daha karmaşık, açık uçlu, soyut, çok yönlü ve ileri düzeyde okuma malzemelerini içeren etkinlik ya da ürünler
- Daha yüksek veya belki bir konuyu derinlemesine öğrenmek için daha düşük bir çalışma temposu

Öğrencilerin ilgileri öğrenmeyi artırır. Müzik seven bir öğrenciye matematik öğretiminde müziği kullanmak faydalı olacaktır. Öğrenme profilini biçimlendiren öğeler, farklı zekâ türleri, cinsiyet, kültür ya da farklı öğrenme profilleridir. Kimi öğrenci bir konuyu arkadaşları ile tartışarak öğrenir, kimi tümevarım, kimi tündengelim yöntemi ile öğrenir. Kimi mantıksal ve analitik öğrenmeyi tercih ederken kimi öğrenciler yaratıcı ve uygulama odaklı öğrenmeyi tercih eder. Öğretmenler, derste ya da ünite sürecinde istedikleri zaman öğrenci özelliklerini (hazır bulunuşluk, ilgi ve öğrenme profili) bir ya da birkaçını temel alarak program öğelerinden (içerik, süreç, ürün) bazılarını gereksinim doğrultusunda uyarlayabilirler. Ancak bütün program öğelerini mümkün olan her şekilde farklılaştırmak gerekli değildir. Farklılaştırılmış etkin bir sınıfta zaman zaman bütün sınıfa yönelik farklılaştırılmamış öğretim uygulanır. Programda bir değişikliği,

- Öğrencinin değişikliğe gereksinim duyduğunu gördüğünüzde,
- Bu değişikliğin öğrencinin önemli fikirleri anlama ve önemli becerileri kullanma olasılığını artıracağına inandığınızda yapın.

Öğrencilerin bilgiye en kolay nasıl eriştiklerini, bilgiyi nasıl işlediklerini ve ifade ettiklerini incelemek için öğrenme profilleri ve çoklu zekâ teorilerine bakılır. Öğrencilerin öğrenme profilleri, öğrenme deneyimleri, çoklu zekâ türleri ve düşünme stilleri hakkında toplanan bilgiler öğretim için bir giriş noktası ve dikkat çekme için kullanılmalıdır. Bu nedenle öğrencilerin güçlü yönleri hakkında bilgi sahibi olma konusu önemlidir. Ayrıca öğrencilerin kendileri hakkındaki bilgilerini artırmaları ve öğretmenlerin öğrencilerin öz değerlendirme ve yaşam boyu öğrenme gibi üstbilişsel beceriler geliştirmelerine yardımcı olmaları da önemlidir. Kişinin nasıl öğrendiğini bilmesi, öğrenmeye devam edebilmesi için gerekli bir bilgidir. Öğrenme; en yaygın öğrenme profili sınıflamasına göre işitsel, görsel, dokunsal ve kinestetik olarak sınıflandırılmaktadır. Ancak farklı sınıflandırmalar da vardır. Örneğin 4mat modeline göre (I) Yaratıcı Öğrenen, (II) Analitik Öğrenen, (III) Tek Duyulu Öğrenen ve (IV) Dinamik Öğrenen şeklinde bir sınıflandırma daha bulunmaktadır. Bir diğer sınıflandırma ise (1) Kendini İfade Eden Öğrenciler, (2) Uсталık Öğrencileri, (3) Anlayarak Öğrenenler ve (4) Kişiler Arası Öğrenenler olarak başlıklandırılmıştır. Öğretmenlerin bu sınıflandırmalara hâkim olması ve bunları dikkate alarak öğrencilerin öğrenme profillerini çıkarması beklenmektedir.

6.3.2. İçerik Farklılaştırma

Program içeriğini farklılaştırmak için hangi strateji kullanılırsa kullanılsın, farklılaştırmanın tüm öğrencileri eleştirel düşünmeye teşvik etmesi ve her bir öğrenci için ulaşılabilir uygun zorluk seviyesinde tasarlanmış olması önemlidir. Daha önce de belirtildiği gibi temel kavramların açıklığı ve istenen çıktılar, tutarlı program içeriği planlamak için esastır. Öğretmenler, öğrencilerin içeriği önceki bilgi ve deneyimleriyle ilişkilendirmelerine yardımcı olmak için birçok farklı teknik kullanır. Yeni bir konuyu tanıtırken öğrencilerin ön bilgilerini ve potansiyel ilgilerini değerlendirmek için bir ilan panosunu süslemek ya da bir yazı tahtasını resmetmek ve dersin ya da ünitenin ana kavramıyla ilgili bir soru sormak gibi teknikler kullanılabilir.

Öğrencilerin öğrendiklerini (program içeriği) farklılaştırmak için çeşitli yaklaşımlar vardır. Bunlar arasında kavram temelli öğretim, çeşitli kaynaklardan yararlanma, öğrenciden öğrenciye desteklere erişim, teknolojiden yararlanarak bağımsız çalışma veya güncel keşifler tasarlama, öğrenme merkezleri tasarlama, grup araştırmalarını dâhil etme, program sıkıştırması uygulama, bireyselleştirilmiş öğrenme sözleşmeleri tasarlama ve farklı düzeylerde sorular sorma yer alır. İçerik farklılaştırmada dikkat edilecek hususlar şunlardır:

- Hazır bulunuşluk, ilgi ve öğrenme stillerine göre içerik belirlenir.
- Öğrencilerin ilgisini çeken güncel konular dâhil edilir. İçeriğin öğrencilerin ilgilerine göre farklılaştırılması, öğrencilerin ilgi alanlarına göre materyaller hazırlanmasıyla hem ilgi alanlarında çalışma şansı hem de ilgilerini genişletme imkânı verilerek yapılır.
- İçeriğin öğrencilerin öğrenme profillerine göre farklılaşması ise bilginin sunumu ve bilgiye erişiminin öğrencilere göre farklılaştırılmasını içerir. Örneğin içerikte sunulacak materyalin görsel, işitsel ve kinestetik yollarla sunumu yapılabilir.
- Çeşitli perspektifler dâhil edilebilir.
- Öğrencilerin deneyimlerinden yararlanılabilir.
- Tek boyutlu yaklaşımlar yerine çok boyutlu yaklaşımlar için çaba gösterilebilir.
- Kaynak ve malzeme temin ederken yaratıcı düşünülebilir.
- Öğrenci çalışmaları için net beklentiler, makul zaman çizelgeleri ve kalite göstergeleri oluşturulabilir.

6.3.2.1. Hazır Bulunuşluğa Göre İçeriği Farklılaştırma

Öğrencinin ne bildiği, konu hakkında ne hissettiği ve çalışma sırasında ne öğrenmek istediği bilindiğinde bireysel ihtiyaçlara yönelik planlama yapmak daha kolay hâle gelir. Yüksek başarı hedefiyle öğretim yaparken öğrencileri değerlendirmenin önemli bir yönü, öğrencilerin hâlihazırda ne bildiklerini bulmaktır. Bu bilgi, öğrencilerin önceki öğrenmelerine ve deneyimlerine dayanır. Öğretmenler, bilginin ön değerlendirmesini yaparak programı planlayabilir. Hem sınıfın hem de bireylerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde öğretim tasarlayabilir.

Öğrencilerin ön bilgi düzeyleri değerlendirildikten sonra farklı düzeylere hitap eden etkinlikler tasarlanarak, öğrencilerin anlama düzeylerine göre temel veya gelişmiş kaynaklar kullanılarak, öğrencilerin derinlemesine çalışacakları konuyu tercih etme imkânı verilir. Öğrencilerin düzeylerine göre farklı gruplarda etkili çalışma sağlanabilir. Öğretime başlamadan önce öğrencilerin ön bilgi düzeylerinin belirlenmesi gerekir. Bir konuya, üniteye veya öğrenme birimine başlamadan önce öğrencilere ön test uygulanır.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ndeki destekleme başlığında içerik daha anlaşılır hâle getirilirken zenginleştirme başlığında ise farklı disiplinler ile bağlantısı veya aynı konunun derinlemesine sunumu gerçekleştirilir. Öğrencilerin düzeylerine göre öğretim planlanmalıdır. Söz konusu içerikle ilgili daha az bilgiye sahip olan öğrenciler için destekleyici ve toparlayıcı bir çalışma yapılırken ileri düzeyde bilgiye sahip öğrenciler için derinlemesine araştırma yaptırılabilir. Örneğin çevre konusunda düşük hazır bulunuşluk düzeylerine sahip bireyler için dersin öğrenme çıktılarına yönelik çalışmalar yapılırken ileri düzeyde bilgiye sahip öğrenciler de çevrenin canlılar üzerindeki fizyolojik, psikolojik vb. etkilerini araştırabilirler. Matematik dersinde öğrencilerin kazanması hedeflenen davranış, alan hesaplama ise normal seviyedeki öğrenciler alan ölçü hesaplaması yaparken ileri seviyedeki öğrencilere binaların alanlarının hesaplanması ve karşılaştırılması görevi verilebilir. İngilizce dersinde, öğretmen sınıfa farklı okuma seviyelerinde dergiler getirebilir. Öğrenciler, hazır bulunuşluk durumlarına göre istedikleri dergileri seçer ve okuma yapabilirler. Benzer şekilde Türkçe dersinde okuma çalışmalarında sınıfa farklı tür ve seviyede kitaplar getirilerek öğrencilerin kendi ilgi ve seviyelerine göre seçim yapmaları sağlanabilir.

6.3.2.2. İlgiye Göre İçeriği Farklılaştırma

İçeriğin öğrencilerin ilgilerine göre farklılaştırılması; öğrencilerin ilgi alanlarına göre materyaller hazırlanmasıyla, ilgi alanlarında çalışma şansı hem de ilgilerini genişletme imkânı verilmesiyle yapılır. Canlıların ortak özellikleri konusunda, dinozorlara ilgisi olan öğrenciye dinozorların özellikleri, evcil hayvanı olan öğrenciye sahip olduğu evcil hayvanın özellikleri, bitkilere ilgisi olan öğrenciye sevdiği bir bitkinin özellikleri, uzaya ilgisi olan öğrenciye uzayda yaşayabilecek bir canlıyı hayal edip onun özellikleri hakkında konu verilmesi buna örnek verilebilir. Farklı ilgilere sahip öğrenciler, aynı konu üzerinde farklı şekilde çalışmış olurlar. Böylelikle sınıfta öğrenciler ilgilerine göre gruplandırılabilir.

6.3.2.3. Öğrenme Profiline Göre İçeriği Farklılaştırma

İçeriğin öğrencilerin öğrenme profillerine göre farklılaşması ise bilginin sunumunu ve bilgiye erişiminin öğrencilere göre farklılaştırılmasını içerir. Örneğin içeriğin sunulacak materyalin görsel, işitsel ve kinestetik yollarla sunumu yapılabilir. Etkinliklerde kullanılacak örnek problemler, problem durumları farklı duyu organları tarafından algılanmasını sağlayacak şekilde verilebilir. Somut ve soyut öğrenme deneyimleri sağlanarak öğrencilerin tercih ettikleri öğrenme profiline uygun öğretim yapılmalıdır.

6.3.3. Süreç Farklılaştırma

Süreç boyutu, öğretim programının içeriğinin öğretilme yollarını ve öğrencinin bilgiyi öğrenme ve kullanma biçimlerini kapsar. Farklılaştırılmış öğretimde bu, öğrencilerin öğrenme profilleri ve tercihlerine göre öğretim yöntemlerinin çeşitlendirilmesi anlamına gelir. Sürecin farklılaştırılması, öğrenenlerin tamamlamaları gereken

görevlerin karmaşıklık ve soyutluk düzeyinin artırılmasıyla gerçekleştirilebilir. Bu, öğrencilerin eleştirel ve yaratıcı düşüncelerini teşvik ederek veya öğrenme yöntemlerini çeşitlendirerek olabilir. Öğretmenin öğrencilere bilgiyi anlamlandırma sürecinde farklı seçenekler ve yöntemler sunması da sürecin farklılaştırılmasına katkı sağlar. Öğrenenlere verilen görevin zorluk düzeyinin farklılaştırılmasıyla, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerine göre süreç farklılaştırılmış olur. Bu şekilde, her öğrencinin bireysel ihtiyaçlarına ve öğrenme profillerine uygun bir öğrenme ortamı oluşturulabilir.

Öğrenenlere bilgiyi anlamlandırma sürecinde kendi ilgi alanlarına yönelik çalışma fırsatları sunulması, sürecin ilgiye göre farklılaştırılmasını sağlar. Bu şekilde, öğrencilerin motivasyonu artar ve öğrenme deneyimleri daha anlamlı hâle gelir. Ayrıca, öğrencilere kendi tercih ettikleri öğrenme yollarıyla bilgiyi anlamlandırma imkânı verilmesi, öğrenme profillerine göre farklılaşmayı sağlar. Her öğrenci farklı öğrenme profillerine ve tercihlerine sahip olduğundan, bu yaklaşım öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir ve öğrenme sürecini daha etkili hâle getirir.

Sürecin farklılaştırılmasında hazırbulunuşluk düzeyleri farklı ise; katlı öğretim, farklı seviyelerde materyal ve çalışma grupları yapma, öğrenme merkezleri, öğretmen rehberliğinde mini workshoplar, seviyeye göre bireysel ve toplu öğretim, hazırbulunuşluk düzeylerine göre homojen veya heterojen gruplamalar kullanılabilir. İlgileri farklı ise, ilgi merkezli çalışma ve tartışma grupları, jigsawlar, benzer veya farklı ilgiye sahip öğrencilerden oluşan çalışma grupları ve tartışma grupları, ilgilerini çeken konuları diğerleriyle paylaşmaya yönelik etkinlikler kullanılabilir. Öğrenme profilleri farklı ise, öğrencileri bireysel ya da grupla çalışmaya teşvik, öğrenmeleri için farklı seçenekler sunma, işbirlikçi ve bireysel çalışmalar arasında denge kurma etkinliklerin farklılaştırılmasında kullanılabilir. Sınıfta öğrencilerin ilgilerine ve öğrenme profillerine göre öğrenme merkezleri oluşturulabilir.

Farklılaştırılmış öğretim ya da öğrenmede sürecin farklılaştırılmasında kullanılan yöntemler ve teknikler bulunmaktadır. Bunlardan sıklıkla kullanılanlar aşağıda sunulmuştur:

- *Esnek gruplama*
- *Öğrenme merkezleri*
- *Öğrenme istasyonları*
- *Akran öğretimi*
- *Açık uçlu görevler*
- *Küpleme*
- *Ayarlanmış ödevler*
- *SCAMPER*
- *Sinektik*
- *Analojiler ve Metaforlar*
- *Morfolojik Analiz / Sentez*
- *Sokratik yöntem*
- *Ayrılıp / Birleştirme (Jigsaw)*
- *Ters/Yüz eğitim (Flipped Learning)*
- *Öğrenme Sözleşmeleri*
- *Öğrenme Günlüğü*
- *Kademeli etkinlik (Tiered Activities)*
- *Proje tabanlı öğrenme*

- *Oyunlaştırma*
- *RAFT tekniği*
- *İskele: Destekleyiciler sunma (scaffolding)*
- *Araştırma ve bağımsız çalışma*
- *Grup araştırması*

Bunlara ek olarak başka yöntem ve teknikler de kullanılabilir. Örneğin çoklu zekâ yaklaşımı, yapbozlar, kasetler, boş zaman etkinlikleri, çeşitli tablolar, çeşitli konu metinleri, çeşitli ek malzemeler, edebiyat toplantıları, küçük gruplara öğretim, yörünge projeleri, 4mat modeli, çeşitli soru sorma stratejileri, ilgi merkezleri, ilgi grupları, öğretimin yoğunlaştırılması, çeşitli günlük soruları, karmaşık öğretim, öğrenci öz değerlendirmeleri, düşünme ve sorgulama, basamaklandırılmış öğretim, sorgulamaya dayalı öğrenme vb. ifade edilebilir. Bu liste, çeşitli öğretim yöntemlerini ve stratejilerini kapsar. İhtiyaca göre bu yöntemler uygun şekilde kullanılabilir ve öğrenme deneyimleri zenginleştirilebilir. Yukarıda bahsi geçen yöntemlerden bazılarını kısaca tanıtmakta fayda bulunmaktadır.

Esnek gruplama, öğrencilerin öğretim ihtiyaçları ve/veya ilgi alanlarına dayalı olarak belirli bir nedenle geçici gruplar oluşturmayı içerir. Bu gruplar, matematik veya okuma becerilerine göre oluşturulan beceri temelli gruplar olabileceği gibi bir konunun belirli alanlarındaki öğrenci ilgilerine göre oluşturulan ilgi temelli gruplar da olabilir. Gruplama esnekliği; öğrencilerin gösterdikleri performansa, ilgi alanlarına ve çeşitli bilgi tabanı seviyelerine göre hareket etmelerini sağlar. Her grup, bulgularını sınıfın geri kalanına sunar. Öğrencilerin çeşitli kriterler kullanılarak gruplandırılması özellikle önemlidir. Örneğin öğrenciler güncel bir alanda ortak bir ilgiyi paylaştıkları için birlikte gruplandırılabilirler. Öğrenciler, bir ön teste veya diğer biçimlendirici değerlendirmelerde belirtilen ortak bir öğrenme ihtiyacı nedeniyle birlikte gruplandırılabilir. Öğrenciler, öğrenme güçlerinin tamamlayıcı niteliğine dayalı olarak birlikte gruplandırılabilir. Esnek gruplama T: tüm sınıf, O: Ortak, Y: tek başına ve K: küçük grup şeklinde yapılabilir. Bu gruplama yöntemleri sınıfta uygun oldukları yerlerde kullanılabilir. Esnek gruplama, en sık kullanılan farklılaştırma yöntemlerinden biridir.

Öğrenme merkezleri, sınıfta "çalışma laboratuvarı" olarak hizmet verebilen veya programın çıktılarını tamamlayan veya geliştiren materyalleri ve bağlantı faaliyetlerini barındıran belirlenmiş alanlardır. Öğretmenin tüm öğrenme için hazır bulunması gerekmez ve öğrenciler, öğrenme merkezlerinde keşif, uygulama ve genişletme faaliyetlerine kolayca erişilebilir. Örneğin öğretmen tek basamaklı çarpanlarla çarpma konusunda doğrudan öğretim için küçük bir grupla bir araya gelirken bazı öğrenciler temel çarpma işlemlerini uygular. Diğer öğrenciler de daha üst düzey çarpma becerilerini içeren etkinlikler üzerinde çalışır. Öğrenme merkezleri, öğrencilerin benzer ilgi vb. özelliklerine göre gruplandırıldığı fiziksel alanlardır. İstasyon tekniğinden farkı, öğrenme merkezlerinde ardışıklık yoktur. İstasyon tekniğinde öğrenciler bir sonraki istasyona devam ederlerken öğrenme merkezlerinde gruplandırma esnekliklerdir. Okuma, bilgisayar, tartışma, müzik, lego vb. farklı şekillerde öğrencilerin ve sınıfın durumuna göre merkezler oluşturulabilir.

İstasyon tekniğinde sınıfta öğrenciler ön bilgi düzeylerine göre gruplandırılabilir. Öğretmen; öğrencilere bire bir öğretim, alıştırmaya veya uygulamalar yaptırılabilir. Sınıf içerisinde istasyonlar kurulabilir. İstasyon, öğrencilerin aynı anda farklı seviyedeki görevler üzerinde çalıştıkları noktalardır.

Aynı ön bilgiye sahip öğrenciler aynı istasyondan çalışmaya başlarlar ve ileri istasyonlara doğru geçiş yaparlar. Dersin konusu ile ilgili ön bilgisi eksik olan veya olmayan öğrenciler bire bir öğretimin yapıldığı istasyon 1'den başlarlar. İleri düzeyde bilgiye sahip olan (özel yetenekli öğrencilerle beraber diğerleri) öğrenciler de istasyon 3'te çalışmaya başlarlar. Böylelikle her öğrenci kendi ön bilgi seviyesine göre öğretime başlar. Aynı zamanda özel yetenekli öğrenciler de akranlarından soyutlanmamış bir şekilde paylaşım içerisinde olurlar.

Akran öğretimi; öğrencilerin belirli ihtiyaçlar konusunda birbirlerine yardımcı olmaları, onlara ne bildiklerini anlama ve bilgiyi nasıl kullanabilecekleri konusunda sorumluluk vermenin bir yoludur. Ders veren öğrenci, öğretirken daha iyi öğrenir. Öğrenciler genellikle birbirleriyle iletişim kurarken öğretmenin kullandığından farklı kelimeler kullanırlar ve bazen onların açıklama biçimleri akranlarının anlaması için daha kolay olabilir.

Bir sınıfta çok farklı özelliklerde öğrenciler varsa ve öğretmen tüm öğrencilerin aynı temel fikirleri öğrenmesini istiyorsa kademeli etkinlik yaklaşımını kullanabilir. Öğretmen, farklı okuma materyalleri seçer ve bunları öğrencilerin okuma seviyeleriyle eşleştirir. Tüm öğrenciler aynı konu hakkında okur sadece süreçte farklı materyaller kullanırlar. Öğretmenler ayrıca ödevleri farklılaştırabilir. Örneğin tüm öğrenciler aynı konu hakkında bir rapor yazar ancak bir grup, basit açıklayıcı parçalar yazarken diğer grup, daha üst düzey pozisyon kâğıtları yazar. Ayarlanmış ödevler, öğretmenlerin öğrencilerin farklı hazır bulunuşluk seviyelerinde olabileceklerini kabul ederek temel becerilere odaklanmalarına ve temel kavramları anlamalarına yardımcı olmalarını sağlar.

Küpleme, öğrencilerin farklı düzeylerde düşüncelerine yardımcı olabilecek bir başka tekniktir. Başlangıçta yazmayı teşvik etmek için tasarlanmış, daha sonra okuduğunu anlamayı artırmak için uygulanmıştır. Küpleme, bir konuyu altı bakış açısından ele almaya yönelik bir tekniktir. Her bir yüzünde aşağıdaki altı kelimedenden birinin yer aldığı altı kenarlı bir küpün kullanılmasından oluşur: "Küpün ilk tarafı tanımlayın, ikinci tarafı karşılaştırın, üçüncü tarafı ilişkilendirin, dördüncü tarafı analiz edin, beşinci tarafı uygulayın ve altıncı taraf lehinde ya da aleyhinde tartışın." Küpleme, birçok yönüyle öğrencilerin bir konuya çeşitli açılardan bakmalarına ve tek bir bakış açısı yerine çok boyutlu bir bakış açısı geliştirmelerine olanak tanır. Küpler; öğrenmeyi hazır bulunuşluk (içeriğe aşinalık veya beceri düzeyi), öğrenci ilgisi ve/veya öğrenme profiline (çoklu zekâ) göre farklılaştırma şansı sunar.

Öğrenme sözleşmesi, tüm sınıftaki öğrencilerle de yapılabilir ancak daha çok sınıf düzeyinden ileride olan çocuklarda kullanılan bir yöntemdir. Öğretmen ve öğrenci arasında müzakere edilen görevlerin, zaman çizelgelerinin ve görev performans gerekliliklerinin belirlendiği bir anlaşmadır. Öğrenme sözleşmesi, program içeriğinde esneklik sağlar ve çeşitli durumlarda kullanılabilir. Birçok durumda öğretmenler, öğrencilerin bir temada/ünitede ilerleme hızlarını bireyselleştirmelerine veya bir ünitenin konu odağını bireyselleştirmelerine izin vermek için bir öğrenme sözleşmesi kullanmayı seçerler.

Burada değinilmeyen ya da açıklanmayan daha birçok farklılaştırma stratejisi, yöntem ve tekniği bulunmaktadır. Öğretmenler, farklılaştırılmış bir öğretim tasarlarken ihtiyaç duydukları yöntemi araştırma ve seçme özgürlüğüne sahiptir.

Süreç farklılaştırılmasında dikkat edilecek genel hususlar şunlardır:

- Süreç farklılaştırma sırasında, öğrenenlerin tamamlaması gereken görevlerin karmaşıklık ve soyutluk düzeyini azaltmak için görevler basamaklandırılarak somutlaştırma yapılabilir.

- Öğretmenin öğrencilere bilgiyi anlamlandırma sürecinde farklı seçenek ve yollar sunması sürecin farklılaştırılmasını sağlamaya yöneliktir.
- Öğrenenlere verilen görevin zorluk düzeyinin farklılaştırılmasıyla öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine göre süreç farklılaştırılmış olur. Öğrenenlere bilgiyi anlamlandırma sürecinde kendi ilgi alanları doğrultusunda çalışma fırsatı sunulması sürecin ilgiye göre farklılaştırılmasını gerçekleştirir. Süreç, aynı zamanda öğrenenlerin kendi tercih ettikleri öğrenme yollarıyla bilgiyi anlamlandırmasına imkân verilmesiyle öğrenme profiline göre farklılaşır.

Sürecin farklılaştırılmasına ilişkin iki örnek şöyledir:

Öğrenme Merkezi Örneği: Birleşik Kelimeler Örneği

Bir sınıfta öğrenme merkezleri oluşturulur. Herkes için yeni olan bir konu ya da beceri tanıtıldığında bütün öğrenciler aynı öğrenme merkezinde çalışır.

Örneğin öğrenme merkezinde Türkçe dersinde birleşik kelimeler konusu işlenecek. Öğretmen her öğrenciye farklı renkte birer dosya ve görev veriyor.

- Kırmızı dosyayı yapan öğrenci karışık verilen kelimelerden birleşik kelimeler oluşturacak ve yeni bir poster hazırlayarak yeni oluşturduğu birleşik kelimeleri içeren cümleler yazacak.
- Mavi dosyayı yapan öğrenci sınıfta ve kitapta birleşik kelimeleri arayacak, bunları yazıp yanlarına birer resim çizecek ve dosyasını arkadaşlarına sunacak.
- Mor dosyayı alan öğrenci birleşik kelimelerle ilginç bir öykü ya da şiir yazacak. İsterse bu öyküyü resimleyebilir.
- Yeşil dosyayı yapan öğrenci hem doğru hem de yanlış birleşik kelimelerin olduğu ve öğretmen tarafından verilen bir öyküyü inceleyecek, öğrenci kelime dedektifi olacak ve iyi ve kötü sözcükleri arayacak. Bir çizelge üstünde yanlış kelimeleri ve bunların doğrularını yazacak.

Tüm öğrenciler paylaşım saatinde neler yaptıklarını anlatacaklar ve arkadaşlarının yaptıklarından hangilerini sevdiklerini söyleyecekler.

Ünlü İnsanlar :

Sosyal bilgiler ve Türkçe dersi için bağlantı kuracak bir örnek

- Öğrencilerden edebiyat ya da tarih dersinde adı geçen ünlü bir kişiyi seçmeleri ve onun biyografisini okumaları istenir.
- Öğretmen; araştırma kaynaklarının kullanımı, rapor yazımı ve kullanılacak dille ilgili basit bir kılavuzu öğrencilere dağıtır.
- Daha sonra öğrencilerden bu kişi ile ilgili ansiklopedi ve genel ağdan araştırma yapmaları beklenir.
- Öğrenciler, hayatını incelediği kişinin çocukluğunu, eğitimi, yaşadığı zorlukları ve dünyaya katkılarını açıklayan bir rapor yazar.
- Öğrencilerin bu raporda başta kendi çizimlerini kullanmaları bunun yanında genel ağdan ya da kitaplardan bulduğu resimleri koymaları istenir.
- Bir başka yaklaşımda ise öğrencilere sanat, spor, tıp, yardımlaşma vb. özel yetenekler ya da ilgi alanlarını içeren listeler verilir.

- Öğrenciler, ilgilerine göre bu alanlardan birini seçer.
- Daha sonra öğrenciler seçtikleri ilgi alanında ünlü kişilerin bu alana ve dünyaya etkilerini tartışırlar.
- Daha sonra öğretmen kendi seçtiği bir politikacı, müzisyen ve astronotun biyografisini okur ve bunların ortak özelliklerini sınıfla tartışır. Yaratıcılık, sabır, azim gibi özellikler bunlarda ortak olabilir.
- Bu aşamadan sonra öğrenciler seçtikleri başka ünlüleri incelerler. Yukardaki gibi araştırmalarını yaparlar. Topladıkları bilgileri düzenlemek için diyagram, taslak, resimli taslak ve matris gibi çeşitli yöntemleri kullanırlar.
- Öğrenciler kendilerini ifade edebilecekleri yöntemleri de tartışır ve seçerler. Bu yöntemler şunlardır: Deneme, tarihî öykü, monolog, şiir ya da karikatür.
- Öğretmen; içerik, araştırma, planlama öğelerini ve araştırma sonuçlarını hangi ölçütlere göre değerlendireceğini açıklayan bir metin verir.
- Öğrenciler, bu süreçte öğretmenle araştırmaları hakkında tek tek görüşür.
- Küçük grup çalışmaları da yapılır. Burada öğrenciler birbirlerinin araştırmalarını değerlendirir.
- Araştırmanın sonunda tüm sınıf, okulun bir duvarına ünlü insanların özelliklerini yapboz parçaları biçiminde yazar.

6.3.4. Ürün Farklılaştırma

Ürün; öğrenme hedefi ya da öğretim neticesinde öğrencilerin bilişsel, psikomotor veya duyuşsal davranışlarıdır. Ürün, öğrenenlerin ilgili konuyu, öğrenme düzeylerini ve öğrendiklerini uygulamaya ne kadar geçirebildikleri konusunda bilgi verir. Hazır bulunuşluk, ilgi ve öğrenme profiline göre ürün farklılaştırma aşağıdaki öneriler dikkate alınabilir:

- Farklı hazır bulunuşluk düzeyine sahip öğrenciler tarafından ürün oluşturulurken homojen veya heterojen gruplardan, rubriklerden faydalanma; farklı seviyedeki internet kaynaklarına ulaşma kullanılabilir.
- İlgileri farklı öğrenciler tarafından ürün oluşturulurken; öğrendikleri bilgileri ve becerileri farklı yollarla sergileme, ürünlerin paylaşımında farklı araçlardan faydalanma imkânı verilebilir.
- Öğrenme profilleri farklı öğrenciler tarafından ürün oluşturulurken bireysel ya da grupla çalışma; görsel, işitsel, kinestetik, yaratıcı, analitik ve uygulamalı ürün ortaya koymalarına imkân verilebilir. Öğretim sonucunda elde edilen bilgileri; makale yazma, deney, videolar, duvar resmi, film şeridi, resim yapma, haritalar, parodi, rol oynama, pandomim, şiir okuma, diyagram, bilgisayar programları, fotoğraf, robotlar, tartışmaya katılma, broşür hazırlama, görüşme soruları yazma, gazete makalesi yazma, proje hazırlama, senaryo yazma, problem çözme gibi çok farklı şekillerde gösterme imkânı sağlanabilir.
- Öğrenciler, ünitenin başlangıcında ilgilerini çeken konularda okuma parçaları seçer ve ünite, bu konular etrafında işlenebilir. Öğretmen konu ile ilgili yazı yazdırabilir; isteyen öğrenci şiir, bilim kurgu hikayeleri, şarkı sözü, masal, fıkra yazabilir veya isteyen öğrenciler karikatür vb. görsel objeler tasarlayabilir. Öğrencilere, öğrenme profillerinin farklı olduğu vurgulanır. Öğrencilerin kendi öğrenme yollarını keşfetmeleri desteklenmelidir. Öğrenciler nasıl öğrendiklerini öğrendikten sonra kendi tercihlerine göre öğretim sürecini şekillendirebilir. Seçim hakkının verilmesi öğrencilerin ilgisini, motivasyonunu artıran önemli etmenlerden biridir. Öğretmenler; yaptıkları sunumlarını işitsel, görsel, hareketli, tümdengelim ve tümevarım öğeleri ile çeşitlendirebilirler.

Öğrenciler, ürün tamamlandığında öğrenme süreçlerini yansıtmaya ve ürün katılımı sonucunda elde edilen gelişme, ilgi alanlarının keşfi, zorluklar, hayal kırıklıkları ve süreçten elde edilen tek bir başarı gibi alanları keşfetmeye teşvik edilir. Ürün bir sunumla sonuçlanıyorsa dinleyiciler, öğrenciye yapıcı geri bildirimde bulunacak ve öğrencinin etkinliğini takdir edecek kişilerden oluşmalıdır.

Ürün birden fazla kriter kullanılarak değerlendirilir (örneğin yaratıcılık, izleyicilerin ilgisini çekme yeteneği, organizasyon, kaynak kullanımı, doğruluk, genel kompozisyon, etkinlik, ana kavram ve ilkelerin birleştirilmesi). Öğretmenler, program çıktılarını öğretmek için özgün stratejiler kullanmaktadır. Aynı zamanda çıktılarını değerlendirmek için otantik araçlar kullanmakta ve öğrenmeyi, değerlendirmeye eşleştirmektedirler. Örneğin öğrenciler bir proje üzerinde çalıştıklarında projenin geliştirilmesi boyunca yaptıkları çalışmalar ve projeye ilgili nihai raporları üzerinden değerlendirilmektedirler. Genellikle bir dereceli puanlama anahtarı geliştirilir ve tüm süreç boyunca kullanılır. Böylece öğrenci, ebeveynler ve öğretmen kriterleri ve beklentileri anlar ve yol boyunca ilerlemeyi değerlendirebilir. Ürün farklılaştırma ve değerlendirmede kullanılacak bazı yöntem ve teknikler şunlardır:

- *Deney,*
- *Videolar,*
- *Duvar resmi,*
- *Film şeridi,*
- *Resim yapmak,*
- *Haritalar,*
- *Parodi,*
- *Rol oynamak,*
- *Drama,*
- *Şiir okumak/yazmak*
- *Diyagram,*
- *Bilgisayar programları,*
- *Fotoğraf,*
- *Tartışmaya katılmak,*
- *Broşür hazırlamak,*
- *Görüşme soruları yazmak,*
- *Gazete köşe yazısı yazmak,*
- *Proje hazırlamak,*
- *Senaryo yazmak,*
- *Makale yazmak,*
- *Kitap raporu yazmak*
- *Gezi raporu hazırlamak*
- *Video geliştirme*
- *Slayt gösterisi düzenlemek*
- *Üç boyutlu tasarım yapmak*
- *Sözlü rapor vermek*
- *Oyun oluşturmak*
- *Öykü tahtası yapmak*
- *Kitap oluşturmak*
- *Bir gösteri sunmak*

- *Konu ile ilgili şarkı hazırlamak*
- *Kitapçık resimlemek*
- *Sözlü tarih sağlamak*
- *Kolaj yapmak*
- *Bir fotoğraf kompozisyonu geliştirmek*
- *Bir gösteri düzenlemek*
- *Koro okuması yapmak*
- *Model tasarlamak*
- *Bir simülasyon faaliyeti tasarlamak*
- *Bireysel sunum yapmak*
- *Bir grup sunumuna katılmak*
- *Bir dizi görüşmenin özetlenmesi*
- *Grafik ve tablo hazırlamak*

Burada sunulan liste bir örnek teşkil etmektedir. Alanınıza yönelik kullanılan yenilikçi ve alternatif değerlendirme tekniklerini eklemek mümkündür.

Ürün farklılaştırmada dikkat edilecek hususlar:

- Öğrenci ilgisi ve öğrencinin seçimi için sunulan fırsatlar, ürün tasarımının bir parçasıdır.
- Öğrencilerin hedefi bilmeleri ve bu hedef doğrultusunda çalışmalarını için beklentilerin ve kriterlerin önceden net bir şekilde bildirilmesi gerekir.
- Öğrenciler, kendilerinin güçlü yönlerini en üst düzeye çıkaran ürün fikirleri geliştirmeye teşvik edilir. Öğrencilerin bireysel olarak ve diğer sınıf arkadaşlarıyla birlikte çalışma fırsatları dengelenir.
- Ürünler, öğrencileri ilgili ve değerli faaliyetlere dâhil eder.
- Öğrenciler, ürün beklentilerine ilişkin yönergelerin belirlenmesine dâhil edilir ve ürünün tamamlanması için zaman çizelgeleri sağlanır.
- Öğrencilere ürün beklentilerini başarılı bir şekilde gerçekleştirmeleri için gerekli beceriler öğretilir (örneğin organizasyon becerileri, zaman yönetimi, işbirlikçi grup becerileri, yansıtma).
- Öğrencilere ürün geliştirme, uygulama, revizyon ve sunum konularında yardımcı olmak üzere çeşitli tür ve düzeylerde personel ve sınıf arkadaşı desteği sağlanmaktadır.
- Ürün bir sunumla sonuçlanıyorsa dinleyiciler, öğrenciye yapıcı geri bildirimde bulunacak ve öğrencinin etkinliğini takdir edecek kişilerden oluşmalıdır.
- Ürün birden fazla kriter kullanılarak değerlendirilir (örneğin yaratıcılık, izleyicilerin ilgisini çekme yeteneği, organizasyon, kaynak kullanımı, doğruluk, genel kompozisyon, etkinlik, ana kavram ve ilkelerin birleştirilmesi).
- Öğrenciler, ürün tamamlandığında öğrenme süreçlerini yansıtmaya ve ürün katılımı sonucunda elde edilen gelişme, ilgi alanlarının keşfi, zorluklar, hayal kırıklıkları ve süreçten elde edilen tek bir başarı gibi alanları keşfetmeye teşvik edilir.
- Ayrıca öğretimin her aşamasında eğitim teknolojilerinden yararlanılmalıdır. Öğrencilerin öğrenmeleri ve değerlendirmeleri için kullanılacak birçok web aracı ve uygulama bulunmaktadır.
- Dersin başlangıcında tanılayıcı ön değerlendirme, ders sürecinde biçimlendirici değerlendirme ve ders sonunda düzey belirleyici sonuç değerlendirme yapılmalıdır.
- Yapılacak sınavlarda veya düzey belirleme testlerinde menü uygulamasından yararlanılabilir. Öğrenciler, istedikleri etkinliği menüden seçebilirler. Öğrenciler, seçtikleri etkinliklere göre puan alacaklarından öğretmen tarafından belli bir puan düzeyinin belirlenip tercih yaptırılması daha etkilidir.

6.4. TÜRKİYE MAARİF MODELİNE GÖRE FARKLILAŞTIRMA

6.4.1. Zenginleştirme

Zenginleştirme, pek çok eğitim modelinde yer alan temel bir farklılaştırma stratejisidir. Zenginleştirme “programa derinlemesine ve genişliğine eklemeler yapma, bireyin gereksinimine göre programı ilerletme, aşamalarını belirleme, ilgi ve gereksinimlere göre materyalleri çeşitlendirme, yaratıcılık ve eleştirel düşünmeyi, problem çözme, iletişim ve toplumsal becerileri geliştirme”yi içeren uygulamalardır. Programın içeriğinde olmayan, çocuğun ilgilendiği farklı ve ileri konuların eğitim planına eklenmesi ve disiplinler arası çalışmaların, bağımsız araştırmaların yapılması, öğretim yöntemlerinin çeşitlendirilmesi, üst düzey düşünme süreçlerinin kullanılması, özgün ürünler ortaya konması ve mentörlük uygulamaları zenginleştirme stratejilerinin içerisinde yer almaktadır. Ayrıca kariyer eğitimi, teknolojiyi kullanma becerilerini geliştirme, sosyal ve duygusal gelişimi destekleme, bağımsız öğrenmeyi destekleme de zenginleştirmenin içeriğinde yer almaktadır.

Zenginleştirme, akranlarına göre daha ileri düzeyde olan öğrenciler için tasarlanmış bir stratejidir. Bu strateji; öğretim programının ötesinde, genişletilmiş ve derinlemesine öğrenme fırsatları sağlayarak öğrencilerin bilgi ve becerilerini mümkün olan en üst düzeyde geliştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin ileri düzey kavramları ve karmaşık düşünce yapılarını keşfetmelerini teşvik eder. Öğrenmeyi zenginleştirmede kullanılan uygulama ve ortamlar; öğrencilerin dikkatini çekme, öğrenilen bilgilerin kalıcı olmasını sağlama ve birden fazla duyuya hitap etme amacıyla tasarlanır. Görsel materyaller ve çeşitli etkinliklerle desteklenir, öğrencilerin olumlu tutum geliştirmelerini teşvik eder. Bireysel olarak veya grup hâlinde çalışmayı kolaylaştıracak çeşitli yöntem ve tekniklerle donatılır. Bu ortamlarda öğrenme yaşantıları, günlük hayatla ilişkilendirilerek gerçekleştirilir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ndeki zenginleştirilmiş öğrenme tasarımları, öğrencilerin içeriği keşfetmelerine ve öğrendiklerini sergilemelerine olanak tanıyan farklılaştırılmış uygulamaları kapsar. Öğretim programının bu boyutunda amaç; programın temel bileşenlerini oluşturan bilgi, beceri, değer, eğilimlere hâkim olan öğrencilerin içerik, süreç ve ürün boyutunda zenginleştirilmesidir. Bu kapsamda öğrencilerin hazır bulunuşlukları, ilgi, yetenek ve öğrenme profilleri dikkate alınarak sunulan program bileşenlerine ek olarak içeriğin daha derin ve karmaşık hâle getirilmesi, sürecin farklı düşünme biçimlerini destekleyecek çeşitli yöntemlerle ve öğrencilerin aktif olduğu bir öğrenme süreci yaşaması hedeflenmektedir. Öğrencilerin özellikleri dikkate alınarak bu öğrenme sürecinin sonunda bir ürün ortaya koymasını sağlayacak zenginleştirmeler yapılması amaçlanmaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda aşağıda sunulan tablodan yararlanarak zenginleştirme içerikleri geliştirilebilir.

Tablo 3: Zenginleştirme içeriklerine yön verebilecek öneriler

	Alt Bölüm	Açıklama
İÇERİK	Soyutluk	Bilgi seviyeleri (veri, kavram, genelleme, teori) arasında denge kurarak daha az veriye, daha çok soyut kavram ve genellemeye odaklanmalı.
	Karmaşıklık	Teori ve genellemeler; soyut kavramları, ilişkileri ve disiplinler arası bağlantıları kapsamalı.
	Çeşitlilik	Öğretim programının dışındaki konu, ders ve disiplinlere yer verilmeli.
	Organizasyon	İçerik, temel kavramlar ve disiplinler arası bağlantılar arasında düzenlenmeli.
	Seçkin Kişiler	Önemli kişiler ve dehalar üzerinde yoğunlaşarak öğrencilere bu kişilerle ilgili çalışma fırsatı sunulmalı.
	Yöntemler	Araştırma yöntemleri öğretilmeli ve bu yöntemler pratik uygulamalarla desteklenmeli.
	Ekonomiklik	Program içeriğinde zaman ve kaynaklar etkin bir biçimde kullanılmalı.

SÜREÇ	Alt Bölüm	Açıklama
	Üst Düzey Düşünme	Problem çözme, karar verme ve eleştirel düşünme gibi üst düzey düşünme becerileri ön plana çıkarılmalı.
	Açık Uçluluk	Birden fazla çözüm yolu sunan problemlere odaklanılmalı.
	Keşifçi Öğrenme	Gözlem, deney ve veri toplama gibi keşifçi öğrenme etkinliklerine yer verilmeli.
	Akıl Yürütme	Öğrenme hedefi, akıl yürütme becerilerini geliştirmeyi hedeflemeli.
	Seçme Özgürlüğü	Öğrencilere öğrenme yollarını seçme özgürlüğü tanınmalı.
	Süreç Çeşitlendirmesi	Farklı öğrenme ve öğretme yöntemleri kullanılmalı.
	Araştırma Yöntemleri	Araştırma becerileri öğretilmeli ve bu beceriler uygulamalı olarak sunulmalı.
	Öğretim Hızı	Anlatım kısa tutulmalı ve tekrarlardan kaçınılmalı.
	Grup Etkileşimi	Akran öğretimi ve grup çalışmalarını destekleyen etkinliklere yer verilmeli.

ÜRÜN	Alt Bölüm	Açıklama
	Gerçek Hayat Problemleri	Gerçek ve ilgi çekici problemlere odaklanılmalı.
	Gerçek Alıcı Kitle	Projeler gerçek hedef kitlelere sunulmalı.
	Ürün Değerlendirmesi	Değerlendirmeler, profesyonel ürün kriterlerine göre yapılmalı.
	Sentez Ürün	Yaratıcı ve orijinal ürünlere odaklanılmalı.
	Üründe Çeşitlilik	Ürün çeşitliliği teşvik edilmeli.
	Dönüşümler	Mevcut ürünler, yeni bağlamlarda kullanılmalı ve değiştirilmeli.

ÖĞRENME ORTAMI	Alt Bölüm	Açıklama
	Ortamın Tanımı ve Önemi	Öğrenme ortamı, öğrencilere etkileşim ve öğrenme fırsatları sunan alanlar olarak tanınmalı ve tasarlanmalı.
	Tercihler	Öğrencilerin öğrenme profilleri ve ortam tercihleri çeşitlidir ve bu tercihler değişken olabilir.
Öğrenen Merkezli Ortamlar	Öğrencilerin kendi fikir ve ilgilerini keşfetmelerine olanak tanıdığı, öğretmenin yönlendirici rolü üstlendiği öğrenci odaklı ortamlar oluşturulmalı.	

Zenginleştirme genel olarak farklılaştırmanın bir alt stratejisi olduğu için Tablo 3'te içerik, süreç ve ürün farklılaştırma ile ilgili verilen tüm bilgiler zenginleştirme için de geçerlidir. Zenginleştirmede içerik, süreç ve ürün farklılaştırma daha ileri düzeyde öğrenen öğrenciler için biraz daha özelleştirilmiş bir yapıya sahiptir.

6.4.1.1. İçeriğe Dayalı Zenginleştirme

İçeriğe dayalı zenginleştirme, ders programının kapsamını genişletip derinleştirerek öğretimi iyileştirmeyi hedefler. Zenginleştirme yaklaşımlarında genellikle Bloom'un taksonomisinin bilişsel alandaki analiz, değerlendirme ve yaratma basamakları ve Kaplan'ın derinlik ve karmaşıklık kavramları çerçeve olarak kullanılmaktadır. Burada temel olan, içeriğin genel programdaki içeriğe göre daha derin ve karmaşık olmasını sağlamaktır. Yukarıda farklılaştırmanın planlanması kısmında da değinildiği üzere içerik zenginleştirme için önce temel kavramlar, ilgili disiplinin dili ve kuralları, konu ile ilgili detaylar, örüntüler, eğilimler, etik, önemli fikir ve tartışmaların dikkate alınması gereklidir. Bunlara dikkat edilerek yapılan bir zenginleştirme daha derin bir öğrenme fırsatı tanıyacaktır. İçerik zenginleştirmede konunun karmaşılaştırılması da ileri öğrenen öğrencilere katkı sağlamaktadır. İçeriğin karmaşılaştırılmasında ise disiplinler arasındaki ilişkileri incelemek, farklı bakış açılarını ele almak ve konunun zaman içindeki değişimini tartışmak gerekmektedir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde içerik zenginleştirme boyutları olarak soyutluk, karmaşıklık, çeşitlilik, organizasyon, seçkin kişiler, yöntemler ve ekonomiklik alanlarına vurgu yapılmıştır. İçerik zenginleştirilirken veri, kavram, genelleme, teori gibi bilgi seviyeleri arasında bir denge kurulmalı ve daha çok soyut kavramlara ve genellenmelere odaklanılmamalıdır. İçeriğin zenginleştirilmesinde öğretim programında değinilmeyen öğrencilerin ilgi ve hazır bulunuşluklarına uygun konu, ders ve disiplinlere yer verilmelidir. Yine öğretim programında olmasa da konu ile ilgili seçkin kişilerin incelenmesine fırsat sunulmalıdır. Bu bağlamda da öğrenciler olabilecek en uygun düzeyde araştırma yöntemleri öğretilmeli ve buna uygun pratik yapımları sağlanmalıdır. Tüm bunların ilgili ders saati sınırları içinde etkin bir şekilde uygulanmasına da dikkat edilmelidir.

6.4.1.2. Sürece Dayalı Zenginleştirme

Sürece dayalı zenginleştirme, öğrencilerin yaratıcı ve kritik düşünme gibi ileri düzey becerilerini geliştirmeyi amaçlar. Bu yöntemde, öğrencilere farklı çalışma seçenekleri sunulur, bu da grupla veya bağımsız çalışmayı teşvik eder. Örnek olarak matematik bulmacaları, kriptoloji ve bilim kurgu hikâyeleri gibi çeşitli etkinliklerle öğrencilerin ilgisini çekmek ve düşünme yeteneklerini artırmak amaçlanır. Sürecin zenginleştirilmesinde proje tabanlı çalışmalar, bağımsız araştırmalar, açık uçlu sorular, sorgulamaya dayalı çalışmalar, yaratıcı düşünme teknikleri yer almaktadır.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde süreç zenginleştirme boyutları; üst düzey düşünme, açık uçluluk, keşifçi öğrenme, akıl yürütme, seçimde özgürlük, araştırma yöntemleri, öğretim hızı ve grup etkileşimi olarak belirlenmiştir. Kılavuzumuzun süreç farklılaştırma kısmında sunulan tüm öneri, yöntem ve teknikler burada kullanılabilir. Bunlara ek olarak Maarif Modeli'nin ortak metninde sunulan boyutlara dikkat edilmesi önemlidir. Bu doğrultuda zenginleştirme için öğrencilere problem çözme, karar verme ve eleştirel düşünme gibi üst düzey düşünme becerileri kazandırılmalı; birden fazla çözüm sunan problemlere odaklanılmalı, akıl yürütme, deney ve veri toplama gibi öğrenme etkinliklerine yer verilmelidir. Bunların yanı sıra öğrencilere öğrenme yollarını seçme özgürlüğü tanınmalıdır. Tüm bunların yanında sürecin zenginleştirilmesi için farklı öğrenme ve öğretme yöntemleri kullanılmalıdır. Yukarıda süreç farklılaştırılması kısmında sunulan yöntemler burada tercih edilebilir.

6.4.1.3. Ürüne Dayalı Zenginleştirme

Ürüne dayalı zenginleştirme öğrenme sürecinde elde edilen somut ürünler üzerine odaklanır. Bu ürünler; roman, şiir, öykü, rapor veya projeler gibi gözle görülebilir, aynı zamanda gözle görülemeyen becerileri de içerebilir. Projeler, öğrencilere çeşitli konularda derinlemesine düşünme ve uygulama yapma fırsatı sunar. Bu yaklaşımlar, öğrencilerin bireysel ilgi alanlarına göre uyarlanabilir ve onların genel beceri setlerini geliştirmelerine olanak tanır.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde ürün zenginleştirme boyutları; gerçek hayat problemleri, gerçek alıcı kitle, ürün değerlendirmesi, sentez ürün, çeşitlilik ve dönüşümler olarak belirlenmiştir. Tablo 3'te ürün farklılaştırması kısmında sunulan tüm öneriler, ürün zenginleştirme için de geçerlidir. Ancak öğrencilerin ünite ya da tema ile ilgili bir gerçek hayat problemine yönelik ürün geliştirmeleri burada daha fazla önemsenebilir. Bu ürünlerin yaratıcı, orijinal ve çeşitli olması beklenir. Öğrencilerin geliştirdikleri ürünü ise sadece öğretmenlerine değil ilgili alan uzmanlarının yer aldığı tören, yarışma ve projelerde sunması beklenmektedir. Bunlar gerçekleştirilemediğinde akran değerlendirmesi, öz değerlendirme ve öğretmen değerlendirmesi de yapılabilir.

6.4.2. Destekleme

Eğitim, her bireyin kendi benzersiz öğrenme yolculuğuna çıktığı bir süreçtir. Bu yolculuk, her öğrenci için farklıdır. Bazıları hızla ilerlerken bazıları, daha yapılandırılmış ve kontrollü bir tempoyla hareket eder. "Desteklenmeye ihtiyacı olan öğrenciler" terimi, genellikle standart eğitim yöntemleriyle öğrenme konusunda zorluk çeken veya daha fazla zaman ve tekrara ihtiyaç duyan, sınıf ortalamasının gerisinde olan öğrenciler için kullanılır. Ancak bu terim, kesinlikle öğrencinin kapasitesi veya potansiyeli hakkında negatif bir anlam taşımamalıdır. Öğrenciler bir tema/ünite de yeterli hazır bulunuşluk düzeyine sahip olmadığı için akranların gerisinde olabilirken farklı bir tema veya ünite ortalamasının ilerisinde veya akranları ile aynı seviyede olabilir.

Desteklenmeye ihtiyacı olan öğrenciler, konuları anlama ve bilgiyi işleme konusunda daha fazla zaman harcarlar. Bu durum, desteklemeye ihtiyacı olan öğrencilerin öğrenme yeteneklerinin daha düşük olduğu anlamına gelmeyebilir. Bir öğrenci, sosyoekonomik düzeyi düşük bir aile ortamından gelebilir ve hazır bulunuşluk düzeyi buna bağlı olarak bazı konularda geride olabilir. Örneğin bir teknolojiye erişimi sınırlı düzeyde olan, kırsal kesimden gelerek ilkokula başlayan bir öğrenci düşünelim. Teknoloji ile ilgili bir öğrenme etkinliğinde bu öğrencinin daha önce bu konu ile ilgili yaşantısı sınırlı olduğu için akranlarından daha geride öğrenme sürecine başlayacak veya daha derinlemesine öğretimsel düzenlemelere ihtiyaç duyabilecektir. Yine aynı öğrenci hayat bilgisi dersinde ağaçlar, bitkiler veya hayvanlarla ilgili bir öğrenme etkinliğinde akranlarından daha ilerde bir performans sergileyebilir. Kaynaştırma öğrencileri için de durum aynıdır. Bu noktada önemli olan, öğrencilere kendi hızlarında ilerleyebilmeleri ve öğrencilerin konuları tamamen anlayabilmeleri için gereken zamanı ve desteği almalarını sağlamaktır.

Bu bağlamda eğitimcilerin rolü büyük önem taşımaktadır. Öğretmenler, desteklenmeye ihtiyacı olan öğrencilere uygun stratejileri benimseyerek ve uygulayarak onların güçlü yönlerini ortaya çıkarabilir ve öz güvenlerini geliştirebilirler. Bu, sadece akademik başarıyı teşvik etmekle kalmaz; aynı zamanda öğrencilere öğrenilmiş çaresizliklerini yenmek için de fırsatlar sunar.

6.4.2.1. Desteklenmeye İhtiyacı Olan Öğrenciler

Öğretimdeki temel hedefler, desteklenmeye ihtiyacı olan öğrenciler söz konusu olduğunda sadece belirli becerilerin kazanılmasına odaklanmaktan ziyade öğrenme sürecinin tamamını kapsayacak şekilde hedefler genişletilmelidir. Bu doğrultuda, öğrencilerin bütün öğrenme sürecine dâhil edildiği, adım adım ilerleyen ve her aşamada öğrencilerin mevcut bilgi ve becerilerini temel alarak yeni öğrenme deneyimleri sunan "sarmal bütüncül öğrenme modeli" kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler için çok değerli fırsatlar yaratmaktadır.

- b. Öğrencilerin kendi hedeflerini belirlemelerine olanak tanıyın. Böylece öğrenme sürecine daha fazla dâhil olurlar ve motivasyonları artar.

4. Talimatları Netleştirme

- a. Talimatları basit ve anlaşılır tutun. Gerekğinde adım adım rehberlik edin.
- b. Öğrencilere beklenenleri açıkça belirtin ve gerektiğinde görsel yardımcıları veya kontrol listeleri kullanın.

5. Geri Bildirim ve Destek

- a. Öğrencilere düzenli ve yapıcı geri bildirimler sağlayın. Hatalarından öğrenmelerine ve gelişmelerine yardımcı olacak stratejiler sunun.
- b. Öğrencilerin kendi ilerlemelerini takip etmelerine ve değerlendirmelerine yardımcı olacak araçlar sağlayın.

6. Sosyal ve Duygusal Öğrenme

- a. Öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarını dikkate alın. Başa çıkma stratejileri öğretin ve onları destekleyici bir ortam sağlayın.
- b. Grup çalışmaları ve etkileşimli öğrenme fırsatları yaratın.
- c. Öğrencilerin birbirlerinden öğrenmelerini ve birlikte problem çözmelerini teşvik edin.

Eğitimde desteklenmeye ihtiyacı olan öğrencilere yönelik yaklaşımlar, onların bireysel ihtiyaçlarını karşılamak ve onları potansiyellerine ulaştırmak için özenle tasarlanmalıdır. Bu bağlamda öğretim stratejileri, öğrencilerin öğrenme süreçlerini desteklemek ve onların akademik ve sosyal becerilerini geliştirmek için kritik öneme sahiptir. Aşağıda ihtiyacı olan öğrencilere sunulacak destek türlerine ilişkin örnekler yer verilmiştir.

6.4.2.3. Destekleme İçin Stratejiler

- Öğrencinin ilgisini çekecek, onun seviyesine ve deneyimlerine uygun dersler hazırlayın. Bu, dikkatlerini derste tutmaya yardımcı olur.
- Ders içinde farklı etkinlikler yapın. Anlatım, tartışma, bireysel çalışma gibi yöntemlerle dersi canlı tutun.
- Öğrencinin seviyesine uygun özel materyaller kullanın. Küçük bilgi parçalarını tekrar ederek pekiştirme yapın.
- Görsel ve işitsel materyaller kullanarak dersi zenginleştirin. Desteklemeye ihtiyaç duyan öğrenciler, genellikle dinleyerek ve görerek daha iyi öğrenirler.
- Öğrencinin anlayabileceği basit çalışma kâğıtları ve alıştırmalar hazırlayın. Standart ders kitapları bazen çok karmaşık olabilir.
- Arkadaşlarından yardım almalarını sağlayın. Akran öğrenimi, özellikle karşılıklı öğretim durumlarında çok etkilidir.
- Yazılı çalışmalar yerine sözlü ifadeyi teşvik edin. Yazma işleri bazen zorlayıcı olabilir.
- Sınavlarda yardımcı materyaller sunun. Bu, öğrencilerin neye odaklanacaklarını anlamalarına yardımcı olur.
- Not alma, özet çıkarma gibi temel beceriler öğretin.
- Okul idaresinden destek isteyin, özel dersler veya sınıflar düzenlenmesini talep edin.
- Diğer öğrencileri de sürece dâhil edin, empati ve yardımlaşmayı teşvik edin.
- Az ve öz ödev verin, kaliteyi miktarın önüne koyun. Nasıl ödev hazırlayacağını önceleri destekle öğretin. Zamanla desteği geri çekin. Bağımsızlaşmasını sağlayın.
- Öğrencileri sanat, spor gibi okul dışı aktivitelere yönlendirin.
- Özel öğrenme materyalleri sağlayın, örneğin küçük kopya kâğıtları, hatırlatıcılar veya görsel bilgi kartları kullanın.

Bu stratejiler, öğrencilerin bireysel öğrenme stillerine ve ihtiyaçlarına uyum sağlayarak onların öğrenme sürecini daha verimli ve anlamlı hâle getirebilir. Her öğrencinin benzersiz olduğunu ve her birinin farklı şekillerde öğrendiğini unutmamak gerekir. Bu nedenle öğretim yöntemlerimizi ve materyallerimizi her öğrencinin başarılı olabileceği bir şekilde uyarlamak önemlidir.

Bu maddeler, yavaş öğrenen öğrencilere nasıl daha etkili bir şekilde yardımcı olunabileceğine dair genel bir rehberlik sunar. Her öğrencinin ihtiyaçlarına uygun özel stratejiler ve yaklaşımlar geliştirmek, öğretmenlerin bu öğrencilere daha başarılı bir eğitim deneyimi sunmalarına yardımcı olacaktır.

Desteklenmeye ihtiyacı olan öğrencilere uyarlamalar yapmadan önce öğretmenlerin gözden geçirmesi ve değerlendirmesi gereken alanlar yer almaktadır. Öğretime başlamadan önce öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını belirlemek için ön değerlendirme yapılması gerekmektedir.

6.4.3. Öğrenme İçin Evrensel Tasarım İlkeleri

Öğrenme için evrensel tasarım (universal design for learning - UDL) ilkeleri, eğitim süreçlerinin her öğrencinin öğrenme ihtiyaçlarına uyum sağlayabilecek şekilde tasarlanmasını amaçlamaktadır. Bu ilkeler, özellikle desteklenmeye ihtiyacı olan öğrenciler için büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda “**TÜRKİYE MAARİF MODELİNE GÖRE FARKLILAŞTIRMA MODELİ**” altında yer alan “*destekleme*” yapısı, öğrenme için evrensel tasarım ilkelerini de içine alacak şekilde tasarlanmıştır. UDL, öğrenme engellerini azaltmak ve her öğrenciye eşit öğrenme fırsatları sunmak için çeşitli öğretim metotları, materyalleri ve etkinlikleri kapsar.

Aşağıda desteklenmeye ihtiyacı olan öğrencilere yönelik öğretim stratejilerine UDL ilkelerini bütünleştirme yöntemleri sıralanmıştır:

1. Çoklu Temsil Yolları Sunma

- Öğrencilere bilgiyi işleme ve anlama fırsatı sunmak için görsel, işitsel ve kinestetik materyaller gibi çeşitli biçimlerde içerik sağlayın. Örneğin ders anlatımlarını video veya ses kayıtları ile destekleyin.

2. Çoklu İfade Yolları Sağlama

- Öğrencilere bilgilerini ifade etme konusunda esneklik tanıyın. Örneğin bir konuyu yazılı bir ödev yerine bir sunum, sanat projesi veya video olarak sunmalarına izin verin.

3. Çoklu Katılım Yolları Teşvik Etme

- Öğrenme motivasyonu ve katılımını artırmak için öğrencilerin ilgi alanlarına ve motivasyonlarına uygun öğrenme etkinlikleri düzenleyin. Öğrencileri, öğrenme sürecine aktif olarak dâhil eden tartışmalar ve grup çalışmaları gibi interaktif etkinlikler kullanın.

Bu yaklaşımlar, öğrencilerin bireysel farklılıklarını ve ihtiyaçlarını dikkate alarak her birine uygun öğrenme yolları sunar. Evrensel Tasarım ilkeleri, her öğrencinin potansiyeline ulaşabilmesi için gerekli esneklik ve desteği sağlamak amacıyla öğretim sürecine entegre edilmelidir. Bu sayede, desteklenmeye ihtiyacı olan öğrenciler de dâhil olmak üzere tüm öğrenciler için daha erişilebilir ve etkili bir öğrenme ortamı oluşturulur.

Tablo 4: Destekleme öğelerine yönelik örnekler.

İÇERİK	Öğrenme için Evrensel Tasarım İlkeleri	Bireyselleştirme Öğeleri
	Sesli kitaplar ve alt yazılı videolar kullanarak içeriği çeşitli formatlarda sunun.	İçeriği küçük parçalara bölerek sunun ve her bir kavramı adım adım açıklayın.
	Ortalamanın gerisinde olan öğrenciler için özelleştirilmiş okuma materyalleri sağlayın.	Görsel ve işitsel materyallerle dersleri zenginleştirin.
	İçeriği anlamayı kolaylaştırmak için simgeler ve görsel ipuçları kullanın.	Öğrencilerin kendi hızlarında ilerlemelerine olanak tanıyan etkileşimli öğrenme araçları kullanın.
SÜREÇ	Öğrenme için Evrensel Tasarım İlkeleri	Bireyselleştirme Öğeleri
	Öğrencilere kendi öğrenme hızlarında ilerleme fırsatı sunun.	Öğrenme sürecini oyunlaştırarak öğrencilerin motivasyonunu artırın.
	Öğrenme materyallerine erişimde esneklik sağlayın (dijital kopyalar, interaktif uygulamalar vb.).	Akran geri bildirim ve iş birlikçi öğrenme fırsatları sağlayarak öğrencilerin birbirlerinden öğrenmelerini teşvik edin.
	Bireyselleştirilmiş öğrenme planları oluşturun ve her öğrencinin bireysel ihtiyaçlarına uygun hedefler belirleyin.	Basamaklandırılmış talimatlar ve kontrol listeleri kullanarak öğrencilere yapılandırılmış rehberlik sunun.
ÜRÜN	Öğrenme için Evrensel Tasarım İlkeleri	Bireyselleştirme Öğeleri
	Öğrencilere proje, sunum veya sözlü sınav gibi farklı görev tamamlama seçenekleri sunun.	Öğrencilere kendi hedeflerini belirleme ve kendi çalışmalarını değerlendirme fırsatları sunun.
	Uygun değerlendirme yöntemleri kullanın (uzatılmış zaman, alternatif ölçme ve değerlendirme biçimleri vb.).	Öğrenme sürecinde kendi ilerlemeleri görselleştirebilecekleri portfolyolar oluşturmalarına yardımcı olun.
	Geri bildirim ve değerlendirmelerde çoklu ortamlar kullanın (sözlü, yazılı, görsel vb.).	Değerlendirmelerde çeşitliliği sağlayın (yaratıcı projeler, uygulamalı görevler vb.).
ÖĞRENME ORTAMI	Öğrenme için Evrensel Tasarım İlkeleri	Bireyselleştirme Öğeleri
	Erişilebilir teknoloji araçları (ekran koruyucular, özel klavyeler vb.) sağlayın.	Sınıf içinde belirli görev ve etkinlikler için açık ve düzenli alanlar oluşturun.
	Sınıf içinde ve rahat edebilecekleri bir düzen oluşturun.	Grup çalışmaları ve akran öğrenimi için alanlar oluşturarak sosyal etkileşimi teşvik edin.
	Sessiz çalışma alanları ve bireysel çalışma seçenekleri sunun.	Yapılandırılmış günlük bir rutin oluşturun.

“Destekleme” ve “zenginleştirme” yaklaşımları, eğitim alanında bireysel farklılıkları ve çeşitliliği merkeze alarak her öğrencinin özgün ihtiyaçları ve hedefleri doğrultusunda en üst düzeyde gelişmesini sağlamayı hedefler. Bu yaklaşımlar, her öğrencinin adil ve eşit şartlarda akademik ve kişisel gelişimini teşvik eder.

6.4.4. Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinden Farklılaştırma Örnekleri

Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde yer alan farklılaştırma bölümlerinden birkaç örnek ve farklılaştırmanın nasıl yapılmış olduğuna dair kısa bilgiler aşağıda verilmiştir. Programda yer verilen tüm zenginleştirme ve destekleme önerileri sınıfın iklimine, öğrenci ihtiyacına, okulun özelliklerine göre geliştirilebilir daha farklı uygulanabilir.

Zenginleştirme Öğrencilerden biyomimikri örneklerini araştırıp paylaşmaları ya da tasarımları istenebilir.

Canlı varlıklarla ilgili yapılan sınıflandırmaları dikkate alarak bir albüm oluşturmaları istenebilir.

Duyu organlarının sağlığına ilişkin bir uzmanla görüşme yapılarak ayrıntılı bilgi edinilmesi sağlanabilir. Uzman kişi sınıfa davet edilebilir.

Deri hastalıkları konusunda çalışmaları bulunan bilim insanı Hulusi Behçet ve bilimsel çalışmalarını ile ilgili araştırma yapıp sunmaları istenebilir.

Dijital araçları kullanarak yaşam döngüleri ile ilgili dijital içerik (video, poster vb.) tasarlayıp paylaşmaları istenebilir.

Öğrencilere konuya ilişkin bir sosyal farkındalık görevi verilebilir. Örneğin ülkemizde nesli tükenmekte olan bir canlı hakkında sınıf panosu düzenlenebilir, okul gazetesi veya okul internet sitesinde yayımlanabilecek bir köşe yazısı hazırlanabilir. Öğrencilerin nesli tükenmekte olan bu canlılar ile ilgili edinimlerini aile ve çevreleri ile paylaşarak bu canlıların korunması ile ilgili sosyal farkındalık oluşturmaları sağlanabilir.

İÇERİK

ÜRÜN

SÜREÇ

İÇERİK

ÜRÜN

ÜRÜN

Fen bilimleri dersinden bir örnek:
Fen bilimleri 3. Sınıf 2. Ünite de verilen zenginleştirme önerisini inceleyelim:
1. 4. Ve 5. Paragraf **içerik**
3. Paragraf **süreç**
3. 6. 7. Paragraf **ürün**
farklılaştırma önerileri sunmaktadır.

Zenginleştirme Öğrencilerden, aile büyüğü veya öğretmeni eşliğinde kendisine en yakın Toplum Sağlığı Merkezi/Sağlıklı Hayat Merkezi ziyareti gerçekleştirerek sağlıklı büyüme ve gelişme ile ilgili uzmanlarla görüşme yapmaları istenebilir.

Öğrencilerden kişisel alanlarının sınırlarını belirlemelerine ilişkin konu ile ilgili düşüncelerini içeren bir monolog hazırlamaları beklenebilir.

Öğrencilere temel trafik kuralları ve acil durumlarda yapılması gerekenlere ilişkin bilgi kartları hazırlatılabilir.

Destekleme Öğrencilerden sağlıklı büyüme ve gelişme ile ilgili öğrendiklerini ifade etmeleri istenebilir. Kişisel alanlarının sınırlarının belirlenmesine ilişkin sözlü olarak cümle tamamlama çalışması yapmaları istenebilir.

Temel trafik kurallarına ilişkin canlandırma yapmaları istenebilir.

Acil durumda yapılması gerekenleri görsel bilgi kartlarını kullanarak ifade etmeleri istenebilir.

SÜREÇ

ÜRÜN

ÜRÜN

SÜREÇ

Hayat Bilgisi dersinden bir örnek:
Hayat bilgisi 2. öğrenme alanı sağlığım ve güvenliğim zenginleştirmede
1. Paragraf **süreç**
2. ve 3. Paragraf **ürün** farklılaştırma önerisi olarak sunulurken,
desteklemede sunulan önerilerin tamamı **süreç** farklılaştırma olarak verilmiştir.

Zenginleştirme Çocuk olmanın özellikleriyle ilgili çizgi roman hazırlamaları ya da karikatür oluşturmaları istenebilir.

"Kültürümüzde Çocuk Olmanın Önemi" başlıklı bir araştırma yapmaları istenebilir.

Eğitim, sağlık, beslenme, barınma gibi temel haklarından yararlanamayan, göç etmek durumunda kaldığı için sorunlar yaşayan çocuklar ile ilgili "Dijital Dünya Çocuk Hakları Haritası" oluşturmaları istenebilir.

Konuyla ilgili kamu spotu hazırlamaları istenebilir. Kamu spotlarını kısa bir film ya da daha basit düzeyde bir kayıt şeklinde oluşturmaları beklenebilir.

İnsan Hakları Günü ile ilgili poster, afiş çalışması yapmaları istenebilir.

ÜRÜN

İnsan hakları vatandaşlık dersinden bir örnek:

4. sınıf 1. Bölüm: Çocuk Olmak

Burada programda yazılan tüm öneriler ürün zenginleştirme önerisi şeklinde sunulmuştur.

Zenginleştirme Atatürk'ün insani yönlerine yönelik araştırma yapılması ve edinilen bilgilerin dijital içerik hâline getirilip sınıfta ya da uygun dijital ortamlarda sunulması istenir.

Bulunulan yerdeki -varsa- "Atatürk Müze Evleri ve Köşkleri", "Çanakkale Zaferi", "Millî Müca-dele" ve "Cumhuriyet"e ilişkin müzeler ya da konuya ilişkin sanal müzeler gezilir. Bu geziler neticesinde elde edilen bilgilerle daha evvel okunan kaynaklardan edinilen bilgilerin eleş-tirel bir bakış açısıyla karşılaştırdığı bir değerlendirme yazısı yazılması istenir.

Atatürk'ün yazdığı kitapların görsellerinden oluşan bir duvar panosu hazırlanarak "Gençliğe Hitabe bu kitaplardan hangisindedir?" gibi araştırmaya yönelik merak uyandırıcı sorularla kitaplar hakkında araştırma yapılması ve Gençliğe Hitabe'nin bulunduğu Nutuk adlı eserin sınıf kütüphanesine dahil edilmesi istenir.

Öğrencilerden temada işlenen konuya yönelik, dijital hikâyeleme aşamalarına göre özgün öyküler yazmaları, yazdıkları öyküyü senaryolaştırarak canlandırmaları istenir.

İÇERİK-SÜREÇ

İÇERİK-SÜREÇ

ÜRÜN

ÜRÜN

Türkçe dersinden bir örnek:

5. sınıf 2. tema:

1. ve 2. Paragraf *içerik* ve *süreç*

3. ve 4. Paragraf ürün zenginleştirme

Zenginleştirme Öğrencilere farklı matematiksel ifadeler verilir ve sonucu aynı olanları tahmin ederek gruplandırmaları istenir.

Öğrenci seviyesine uygun, toplama ve çıkarma işlemlerini gerektiren çeşitli eğitsel oyunlar (toplama yarışı, toplama görevi, toplama-çıkarma kart oyunları, bende/kimde gibi) oynatılarak öğrenme süreci zenginleştirilir.

Öğrencilerden konular ile ilgili özgün matematik hikâyeleri tasarlamaları ve arkadaşları ile paylaşmaları istenir. Tahminde bulunma ve zihinden işlem sorularında öğrencilere daha büyük sayılarla işlem yapma görevleri verilir.

İÇERİK

SÜREÇ

ÜRÜN

Matematik dersinden bir örnek:

1. sınıf 4. tema

1. paragraf *içerik*, 2. paragraf *süreç* son paragraf ise ürün zenginleştirme örneği olarak programda yerini almıştır.

Zenginleştirme Filozofların varlığı açıklarken kullandıkları kavramlar (G. W. F. Hegel'in "geist", M. Heidegger'in "dasein", G. W. Leibniz'in "monad", Farabi'nin "İlk varlık", I. Kant'ın "fenomen-numen" vb.) araştırılıp dijital araçlar kullanılarak kelime bulutu oluşturulabilir.
* İbni Sina'nın "uçan adam" ile Descartes'in "Cogito" anlayışı üzerinden "insanın kendi varlığını idrak" problemine ilişkin düşüncelerin benzerliklerini ve farklılıklarını içeren dijital materyal hazırlanabilir.
T. Nagel'in "Yarasa Olmak Nasıl Bir Şeydir?" adlı eserinden hareketle öteki zihinlerin imkânı problemi yorumlanabilir.

İÇERİK-ÜRÜN

Felsefe dersinden bir örnek:

10. sınıf 3. ünite varlık felsefesi

Burada verilen 3 öneri hem içerik hem ürün zenginleştirmedir. Müfredatta sınırlı tutulan konunun fazlasına geçiş yapıldığı için içerik, bu konuları materyal yorum vb ürünlere dönüştürmesini istediği için de ürün boyutunda zenginleştirme yapılmıştır.

Zenginleştirme * Öğrencilerin yaşadıkları bölgede bulunan müzeleri veya sanal ortamda Anadolu Medeniyetleri Müzesini ziyaret etmeleri sağlanabilir. Bu doğrultuda önceden hazırlanan çalışma yaprağını doldurmaları sağlanabilir.

SÜREÇ

Eski Çağ toplumlarında inanç, bilim ve sanatın gelişimine etki eden kişilerin hayat hikayelerini ve insanlık tarihine katkılarını araştırmaları istenebilir.

SÜREÇ

* Konargöçer yaşam ve bu yaşam tarzının Türk kültürüne etkileri konusunda farklı görseller verilerek öğrencilerin düşünme becerilerinin geliştirilmesi sağlanabilir. Bu amaçla öğrencilerden görselleri incelemeleri, analiz etmeleri, görseller arasında bağ kurmaları ve görsellerden hareketle hayal gücünü kullanarak özgün bir hikâye yazmaları istenebilir.

SÜREÇ-ÜRÜN

Türklerde konargöçer yaşamın özellikleri konusu altı şapkalı düşünme tekniği üzerinden işlenebilir.

SÜREÇ

Tarih Dersinden Bir Örnek:

9. sınıf 2. Ünite eski çağ medeniyetleri

1. Paragraf süreç ve ürün

2. Paragraf süreç

3. paragraf süreç zenginleştirmeye öneri sunmuştur.

Zenginleştirme * Öğrencilerin yabancı dergi ve gazetelerde Atatürk'ün konu edildiği metin ve görselleri inceleyerek bunlardan koleksiyon oluşturmaları sağlanabilir.

İÇERİK

1981 yılının UNESCO tarafından "Atatürk Yılı" olarak kabul edilmesinin önemi ve Atatürk'ün farklı ülkelerde tanınmasının nedenleri hakkında fikir sunmaları istenebilir.

İÇERİK-ÜRÜN

Tablo ve grafik kullanarak Millî Mücadele Dönemi'nde yapılan muharebelerdeki askerî güçleri karşılaştırmaları istenebilir.

ÜRÜN

Okul dışında öğrencilerin Kurtuluş Savaşı (I. TBMM) ve Cumhuriyet müzelerine sanal gezi yapmaları sağlanabilir.

SÜREÇ

* Millî Mücadele sürecindeki Amasya Genelgesi, Erzurum Kongresi, Sivas Kongresi ve Misâk-ı Milli'nin temel metinlerini SQ4R tekniği ile incelemeleri istenebilir.

İÇERİK-SÜREÇ

İnkılap Tarihi Dersinden Bir Örnek:

12. Sınıf 1. tema

1. paragraf *içerik*, 2. paragraf *içerik* ürün

3. paragraf *ürün*, 4. paragraf *süreç*

5. paragraf *içerik* ve *süreç* farklılaştırma yapılmıştır.

Zenginleştirme Öğrencilere iklim modelleri, *kent iklimi, iklim değişikliği senaryoları, Türkiye'nin iklim projeksiyonları ve Türkiye Cumhuriyeti İklim Değişikliği Eylem Planı konularında araştırma görevleri verilebilir. İklim modelleri konusunda derinleşmek isteyen öğrencilere Türkiye ve dünyadan örnek modellemeler ve bu modellemelerle ilgili bilgi görseli oluşturma çalışması, iklim değişikliği senaryoları konusunda derinleşmek isteyen öğrencilere ise drama hazırlama görevi verilebilir. Bu çalışmanın senaryo yazımı, rollerin dağıtımı ve prova yapma aşamalarında öğrenciler arasında iş bölümü yapılabilir. Çalışma tamamlandığında dramın tüm sınıfa sunulması ve senaryolar üzerine tartışılması sağlanabilir. Kent iklimi, Türkiye'nin iklim projeksiyonları ve Türkiye Cumhuriyeti İklim Değişikliği Eylem Planı konularında derinleşmek isteyen öğrencilere sunumu okul genelinde yüz yüze veya çevrim içi olacak şekilde panel hazırlama görevi verilebilir. Öğrencilerin panele davet edilecek alanında uzman kişilerle görüşmeleri, öğretmen rehberliğinde gerçekleştirilebilir.

İÇERİK-SÜREÇ
ÜRÜN

Coğrafya dersinden bir örnek:

3. ünite:

İçerik, süreç ve ürün farklılaştırma önerisi bir arada sunulmuştur.

Zenginleştirme Öğrenciler, STEM döngüsü basamaklarıyla kolay bulunabilecek malzemeler (serum hortumu, şırınga vb.) kullanarak bir hidrolik sistem tasarlayabilirler. Tasarladıkları sistemi sunabilirler. Bu sistemlerde eşit büyüklüklerde kuvvet kullanılarak daha fazla yük kaldırılmasına yönelik bir yarışma düzenlenebilir ve öğrencilerin rekabet ortamı içinde tasarımlarını daha fazla geliştirmeleri teşvik edilebilir. Öğrenciler mermer gibi malzemelerin basınçlı suyla kesimi konusunda araştırma yapabilir ve benzer biçimde Bernoulli İlkesi'nin sanayi-deki kullanımları ile ilgili poster hazırlayabilir. Uçak, helikopter, insansız hava araçları gibi araçların uçmalarında ve manevralarında Bernoulli İlkesi'nin etkisi görsellerle desteklenerek tartışılabilir. Öğrencilerden Torricelli deneyine benzer bir sistem tasarımları istenebilir. Su gibi farklı sıvıların Torricelli deneyinde kullanılması durumunda sıvı yüksekliğini hesaplamaları istenebilir. Bununla ilişkili olarak yüksek binalarda üst katlara suyun ulaştırılması ile pompa kullanımının ilişkilendirerek sınıfta paylaşımları istenebilir. Sörf, sal yarışı, yelkenli vb. spor etkinliklerinde kaldırma kuvvetinin etkisini dikkate alarak öğrenciler STEM döngüsünden yararlandıkları bir spor aleti geliştirebilirler.

*Balıkların vücutlarında bulunan hava keselerinin işlevini tartışmaları sağlanabilir ve öğrencilerden bu ilke ile çalışan aygıt tasarımları istenebilir.

*Öğrencilerden gruplar hâlinde, motorsuz bir model uçağı Bernoulli İlkesi'ni kullanarak tasarımları istenebilir. Tasarlanan model uçaklar için en uzun menzil yarışı yapılabilir. Öğrenciler Bernoulli İlkesi'ni temel alan bir oyuncak tasarlayabilirler.

Destekleme Kaldırma kuvveti ile ilgili su içinde yüzen bir plastik bardağa teker ve madeni para ekleyerek plastik bardağın batan hacminin arttığı ve hâlâ yüzdüğü gözlemlenebilir. Kaldırma kuvvetinin plastik bardak ve içindeki madeni paraların toplam ağırlığına eşit büyüklükte olduğu vurgulanarak toplam ağırlık ile yer değiştiren sıvının ağırlığı büyüklük açısından ilişkilendirilebilir. Öğretmen, düşeyde asılı ve birbirine yakın duran iki kâğıdın arasına üflendiğinde kâğıtların birbirine yaklaştığının gözlemlenebildiği bir gösteri deneyi yaparak bu durumu Bernoulli İlkesi'yle açıklayabilir. Öğrencilerden Bernoulli İlkesi'nin uygulamalarına yönelik yapmaları istenen araştırmalarda, bu uygulamalar öğretmenin yönlendirmesi ile buldurulabilir veya öğretmen tarafından verilebilir.

SÜREÇ-ÜRÜN

Fizik dersinden bir örnek:

9. Sınıf 2. Tema:

Süreç ve ürün farklılaştırmaya yönelik öneriler sunulan bir zenginleştirme önerisi:

Zenginleştirme *Öğrencilerin emisyon ayak izini azaltmaya yönelik proje yapmaları sağlanabilir. Öğrencilerden bu projede hava kirliliği ve asit yağmurlarına neden olabilecek SO_x ve NO_x gazlarını azaltmak veya gidermek amacıyla tasarım yapmaları istenebilir. Öğrencilerin yeşil kimya kapsamında atık önleme ve yenilenebilir ham madde kullanımı temelinde emisyon gazlarının yeniden kullanımı için deneyler yapmaları sağlanabilir. Öğrencilere sürdürülebilirlik kapsamında sera gazını azaltmak için deney yaptırılabilir. Örneğin öğrencilerin CO₂ gazının su içinde çözünmesiyle gazlı içecek veya asidik su elde etmeleri sağlanabilir. Öğrencilerden okyanuslardaki çürümenin neden olduğu metan gazının atmosfere ulaşmasını önlemeye yönelik araştırmalar ve projeler yapmaları istenebilir. Öğrenciler, eriyen buzulların içerisindeki metan gazının atmosfere karışması sorunu çözmek için proje tasarlayabilir. Projeler sırasında öğrencilerde var olan "en büyük metan gazı kaynağının hayvancılık olduğu" kavram yanlıgısı da giderilebilir.

Destekleme Öğrencilerden kimyasal tepkimeler sonucunda atmosferin doğasındaki değişimin ekosisteme etkilerini (hava kirliliği, ozon azalımı, asit yağmurları ve sera etkisi) sınıflandırmaları istenebilir. Böylece öğrenciler problem çözme becerisi yerine sınıflandırma becerisini kullanabilir. Öğrencilerin emisyon ayak izini etkileyen faaliyetleri belirlemeleri ya da günlük hayattaki alışkanlıklarını bu açıdan değerlendirmeleri sağlanabilir.

İÇERİK-SÜREÇ
ÜRÜN

Kimya dersinden bir örnek:

10. Sınıf 3. Tema

İçerik, süreç ve ürün farklılaştırma önerileri sunulan bir zenginleştirme örneği şu şekildedir:

Zenginleştirme Öğrenciler, farklı yaşam ortamlarındaki canlıların enerji kaynaklarını ve canlıların yaşadığı ortam özellikleri ile ilişkisini araştırıp rapor veya sunum hazırlayabilir. Öğrencilerden bitkilerde bulunan farklı pigmentleri kâğıt kromatografisi yöntemiyle tespit etmeleri istenebilir. Fotosentez reaksiyonlarında "minimum kuralını" gösteren deneyler tasarlamaları istenebilir. *Fotosentez reaksiyonlarında fotosistemlerin yapısını, ışık enerjisinin nasıl soğurulduğunu, bu süreçte neden farklı pigment türlerine ihtiyaç duyulduğunu, ışık enerjisi kullanılarak ATP üretimi süreçlerini araştırmaları ve fotofosforilasyonla ilgili akış şeması oluşturmaları istenebilir. Farklı hidrojen kaynaklarını kullanan fotosentetik canlıların fotosentez süreçlerini karşılaştırmaları istenebilir. Biyoremediasyon çalışmalarında kemosentetik canlıların rolü ile ilgili araştırma yapmaları istenebilir.

Öğrencilerden hücre solunum reaksiyonlarıyla ilgili modelleri simülasyon şeklinde tasarlamaları, eş zamanlı gerçekleşen olayları ve olay akışını somutlaştırmaları istenebilir. Öğrencilerin karbohidrat, yağ ve protein içerikli besinlerin kalori düzeyini ölçmek için kullanılan "bomba kalorimetre" cihazının çalışma prensibi ve kullanım alanları hakkında araştırma yapmaları sağlanabilir. *Öğrencilerden fermantasyonun gıda ve ilaç endüstrisinde, biyoenerji üretiminde ve atık suların arıtılmasında nasıl kullanıldığını araştırmaları ve araştırmalarını raporlaştırmaları istenebilir. Fotosentez ve solunum tepkimeleri arasındaki ilişkileri ayrıntılı araştırarak bitkideki enerji metabolizmasını yapılandırmaları istenebilir.

Destekleme Fotosentez, sindirim ve hücre solunumla ilgili görsel, işitsel vb. materyaller ve bilgi kartları kullanılabilir. Fotosentez ve fermantasyon deneylerinde düzenek kurma olanağının olmadığı durumlarda deney simülasyonlarından yararlanılabilir. Fotosentez ve solunum reaksiyonları ile ilgili modeller iki boyutlu olarak hazırlanabilir.

İÇERİK-SÜREÇ
ÜRÜN

SÜREÇ-ÜRÜN

Biyoloji dersinden bir örnek:

Biyoloji 10. sınıf, 1. Tema: Enerji

Zenginleştirme bölümünde içerik süreç ve ürün farklılaştırma önerileri sunulmuştur.

Destekleme bölümünde ise süreç ve ürün farklılaştırma öneriler yer almaktadır.

Bu düzenleme yapılırken öğrenme süreci boyunca öğrenciye sürekli dönüt sağlanmalı ve hatalarını kendisinin düzeltmesine imkân verilmelidir. Böylece öğrencilerin öğrenme durumları hakkında geri bildirim almaları ve kendi öğrenme süreçlerini yönetmeleri sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Adare, A. A., Li, Y., & Gebresilase, B. M. (2023). Assessing Practices and Challenges in Implementing Differentiated Instruction in Mingde Primary School. *Open Journal of Social Sciences*, 11(2), 79-100.
- Akdeniz, H., & Koçer, M. (2019). Özel Yetenekliler İçin Sınıf İçi Eğitsel Düzenlemeler. Özel Yetenekli Öğrencim Var. (120-155). Ankara, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Avcı, S., & Yüksel, A. (2018). Farklılaştırılmış öğretim: teori ve uygulama. (4. baskı) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Broderick, A., Mehta-Parekh, H., & Reid, D. K. (2005). Differentiating instruction for disabled students in inclusive classrooms. *Theory into practice*, 44(3), 194-202.
- CAST (2018). Universal Design for Learning Guidelines version 2.2. Retrieved from <http://udlguidelines.cast.org>
- Earl, L. M. (2012). *Assessment as learning: Using classroom assessment to maximize student learning*. Corwin Press.
- Forsten, C., Grant, J., & Hollas, B. (2002). Differentiated Instruction: Different Strategies for Different Learners. Crystal Springs Books, PO Box 500, Peterborough, NH 03458-0050.
- Gregory, G. H., & Chapman, C. (2012). Differentiated instructional strategies: One size doesn' t fit all. Corwin press.
- Kaçmaz, N. & Kılıç, O. (2019). Özel Yeteneklilerin Eğitimi. Özel Yetenekli Öğrencim Var. İçinde (99-119). Ankara, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Kingore, B. W. (2004). Differentiation: Simplified, realistic, and effective: how to challenge advanced potentials in mixed-ability classrooms. Professional Associates Pub.
- Kronberg, R., York-Barr, J., Arnold, K., Gombos, S., Truex, S., Vallejo, B., & Stevenson, J. (1997). Differentiated Teaching & Learning in Heterogeneous Classrooms: Strategies for Meeting the Needs of All Students.
- Rose, D. (2000). Universal design for learning. *Journal of Special Education Technology*, 15(4), 47-51.
- Rose, D. H., ve Meyer, A. (2002). *Teaching every student in the digital age: Universal design for learning*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Sak, U. (2010). Üstün zekâlılar: Özellikleri tanılanmaları eğitimleri. Ankara: Maya Akademi.
- Suprayogi, M. N., Valcke, M., & Godwin, R. (2017). Teachers and their implementation of differentiated instruction in the classroom. *Teaching and teacher education*, 67, 291-301.
- Tomlinson, C. A. (2001). How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms. Virginia, USA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Tomlinson, C. A. (2007). Öğrenci gereksinimlerine göre farklılaştırılmış eğitim. SEV Matbaacılık ve Yayıncılık Eğitim Ticaret AŞ.
- Tomlinson, C. A., Brighton, C., Hertberg, H., Callahan, C. M., Moon, T. R., Brimijoin, K., ... & Reynolds, T. (2003). Differentiating instruction in response to student readiness, interest, and learning profile in academically diverse classrooms: A review of literature. *Journal for the Education of the Gifted*, 27(2-3), 119-145.
- Tomlinson, C. A., ve McTighe, J. (2006). *Integrating differentiated instruction and understanding by design: Connecting content and kids*. Alexandria, VA: ASCD.

Görsel Kaynakça

Kapak: <https://tr.123rf.com/stok-foto%C4%9Fraf/50379187.html>

(E.T.: 03.03.2024 E.S.: 15.30) görsel üzerinde düzenleme yapılmıştır.